

המציפה

עיתון שבועי

לכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

כאוסטריא אוונגן : לשנה 7. — חצי שנה 3.50 — רבע 1.75

כאישנו : לשנה 8. — ביתר הארצות : לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

„רמת המצפה“ נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה משהיה ופבויל המר ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.
ברכת מ"ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרם
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא שלפאסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית הסערכת לארמיניסטריזה „HAMICPE“ Kraków,
(בחוץ לארץ להוסיף : Oesterreich)
בע"פ: רהוב סעכאסיאנא 32

Kraków, 24 Lutego 1911.

גליון ח.

קראקא, כ"ו שבט פ' משפטים התרע"א.

כה זה אלפים ומאתים שנה. ועתה נשובה נא אל אהינו ונפקדה את דרכם בימים הרבים ההם. גם לישראל היו ימים. אשר נשו רק אל הימין או אל השמאל ודרך ישרה לא היתה להם. יש אשר עבדו את ה' ויעשו את הטוב. ויש אשר עבדו את הבעלים, לאמר: אשר עשו את תועבות עמי כנען. ומה נפלא הדבר, כי המלמלה ההיא לרוח ישראל היתה בעצם הימים ההם, אשר לא סרו עוד בני עם יון מדרכם. ילד שעשועים היה עם בני יון בעת ההיא, לא מש מהדר למודה כי המודות היה למוריו. בכל לב הגה בדפטראות הנאות וכפנקסאות הימים, אשר בהם התוו לו משכיות חמה, בשלל צבעי רקמתים, תאוו לעינים. והנער ישראל בעת ההיא היה שובבו, בורה מבית הספר, לא הביא ציורו בקשי עול תורה ודרך-ארץ, אשר נתן עליו אביו. ובקחת אותו מלמדיו הנביאים על זרועותם, לשאתו כחוקה אל בית תלמודו, ויכס וימרטם ותרעש הארץ מקול שאנתה, כי עינו ולבו לא היו אל הספרים הגדולים והכבדים, אשר שמו לפניו, כי אם אל המון הנערים, המתהוללים בהוצות ואל יצירי כפס, אשר עשו להם בתבנית אדם וכמה, לשחק כם. וירא אביו כי כבר לב הנער, כי הכבד אוננו משמוע תורה, ויוציאו מביתו ויגרשהו, ויהי נע ונד, אז נרפאה משוכתו, כי זכר כמרחקים את רחמי אביו אליו ויערב עליו עול המוסר הקשה, אשר שם עליו אביו באהבתו אותו. וידור מן היום ההוא להשיביל ולהטיב; נדר ויקם את נדרו!

עיניהן אל תרבות בני שם הצנועה והנאמנה, אשר מעולם היה לבה אל ביתה פנימה ולא ענכה על זרים. ותקם ותשנן את חרכה ואת לשונה על עלובה זו ותברא את שיטת צוררי-בני-שם
אלה הם ראשי פרקי החוליות בשלשלת הגלגולים, שהתגלגלה נשמת רוח יפת, מבלי מצוא עוד מנוח עד היום. ולא כדרכי התרבות הכוללת כלבד נוהגת המלמלה המורדת הזאת, המקלעת את נפש עמי יפת בלי השך, כי-אם בכל דבר למקטן ועד גדול, למן דקדוקי התלבושת והתספורת, הכריעות וההשתחוויות, הנהונות במרקלין מקום הצחק והמחולות, עד גופי תורה בכל מקצעות המחקר והמדע, הנדרשים ככתי מדרש החכמה, שמשם תצא דעת לכל אפסי ארץ.
ככל אשר יתנו חכמי החיים ככתבי עתותיהם היוצאים לבקרים כפרויה לצחוק היום את משפט מעשה הבגדים, אשר נהגו אתמול, כן יש ויש, אשר ינהגו חכמי עמי יפת להוציא גם ככל דבר הכמת כינה ישן מפני חדש, גם מבלי מצוא תמיד דבר, אשר יסתור את הישנות.
סוף דבר, תורה אחת ומשפט אחד לרוח יפת גם כדרכי מוכת הכלל בלו, גם כדקדוקי הבלים, כדרכים של מה בכך, גם בארצות החכמה והמדע, הכל פורת, הכל פוסה, כאין מעמד וכאין מהלך. על-כן תראה אירפה בלה נכחלה ונפעמה תמיד כאיש אשר הקדחת אוכלת בו, רגע הוא בוער כאש ורגע סמר בשרו מקור, כחומה היא מתהפכת מצד אל צד, יש לה ימין ויש שמאל ותוך אין.
הנה עברנו את הדרך, אשר גויי בני יפת בוקעים

ליב אנטליר מארשים כחדש שבט תרע"א
סיסימינין יאבור אצל מונסטרוזיסמא.
שמואל יוסף ארנשטיין רחל כ"ו
ויעלקיע אטשי מאורשים זכארוב
מה „עבריה“ בקראקא. כמוצא"ש זה — כ"ו שבט — בשעה השמינית יוציא כאולם חברת „הישחר“ חברנו מר ש. מ. לזה, עורך „המצפה“ ע"א „האינואיזמוס והאלטרואיזמוס כיהודים.“
נקש מאת חברינו שיכואו בשעה הקבועה בדיוק.

נצה ישראל.

(פ"ח)

ויהי כי החליטה צרפת את השמה הזאת ותמ את ידה הקשה על העמים, לעשות על כרחם את כלם לגוי אחד ולשום את נפשה לראש להם, ויבהלו כל העמים ויקיצו וישבו אל מולתם ותולד תורת-הכוללת (נאיציאנאליזמוס) המורה את האדם לאהבה את עמו ולדבקה בו ולהרהיב את כחו ואת כישורו על-פי רוח עמו, כי היא דרך גדלתו המיוחדת לו והמוטבעת בו. השמה הזאת, אהבת האומה, איננה ממעטת את אהבת המין בלה, ככל אשר אהבת המשפחה איננה פונכת כמאומה את אהבת האומה. מפני השטה הזאת, המיוסדת על אדני הטבע המוצקים, נכחלה תרבות בני יפת מאד כי יראה פן תשיבנה האומות המתגדלות אשה בבית אמה, את פני אומנתן ריקם אחרי כלותה, ופן תשאנה

תלמידיה, בלכשו את מעילו העליון, והתכונן ללכת לסעודת ר"ח, טרם יצא שמשון את הבית ומכתי עינו נפנישו במכט נער אחר, ושמשון הבין את פרוש המכט הזה, לאמר: „האם ילדים שומים אנחנו כי נשב וגזיע על הגמרא בעת שאתה תאכל ותשתה ותטיב את לבך? אל תדאג לנו, רבינו, אנחנו נבקש ונמצא לנו עבודה יותר נעימה מלשנן את השיעור.“
שמשון קרב אל הנער ההוא ואחז באוזניו ואמר: „אותך, יענקוניו הנני מכיר היטב! גלוי וידוע לפני, כי אתה הוא המפקד לשובבים, אתה הוא הממציא את הכל ועל פיך ישם כל דבר, לכן הנני מזהיר אותך באזהרה כפולה: שמור את עצמותך!“ — וברכו לחץ את און יעקב לאמור: זכור וזכור! יעקב עוה את פניו כחתול בטעמו חומץ וגמגם: „מה אני עושה? הלא אינני עושה מאומה.“
„יודע אני אותך לצדיק תמים בדורותיו — ענה הרבי בשחוק—לכן הנני מזהיר אותך: זכור ושמור!“ הרבי אך יצא מן הבית, עוד לא הספיק לסגור הדלת אחריו ויעקב כבר התעורר ולחש באוני הנער היושב אצלו: „משה, לך ונשקפת מבעד חור הדלת, אם הרבי אורב לנו במבוא, והנער משה קם ברגע ממקום מושבו ונגש בלאט אל הדלת.
„שהלך!“ — ענה משה אחרי הציצו רגעים אחדים. ועתה צא אתה, בערל החוצה והכט בעד הגדר, לראות אנה הולך הרבי, אך תתחבא היטב, למען לא יראך“ — צוה יעקב את נעה אחר, והנער בעריל קספן ממקומו ורץ החוצה וארב אצל הגדר.

...ופתאום נאלפתי, במצוקת דומיה,
נאבקתי עם מלאך הקנות...
ואין צר בצרתי, אין עין צופיה,
לאנקתי אין און קשקה.
קבאתי באידיכם, חברים בנגל,
בני עצים בעננים וקטנים!
לאום שלם יתפכו משתכם באבל
בעלמות מפוזרת שושנים. — — —
אך מאמין אנכי: בפנה נסתרה
יש אהר הנד לי, מבפני;
לו אשלח השירה הנעומה, הנרה:
עוד הי חי אנכי הנני!
משה ברון.

השעיר לעזאזל.

שמעו נא שקצים, הנני הולך לשעה אחת ובדעתי כי כצאתי מן הבית, תהפכו את העולם, לכן הנני מזהיר ומצוה אתכם: שלא תעזו לצאת מפתח החדר החוצה, שבו על מקומכם ושננו את הגמרא עד שובי, אם תאכו ושמתם — טוב, ואם לא — ידוע תדעו, כי מרה תהיה אחריתכם, את עורכם מעליכם אפשיש! כדברים האלה פנה שמשון המלמד אל

פיליטון
הנני
הוי קוראים אדשים, הוי קוראות עדינות,
השאלתם לשלום הששורר?
השאלתם: אינה הרנות, הקינות,
שהספין לשורה, לעזרר?
על דפק לב עמי תליתי כגורי,
שמרתי בלילה כיומם,
נמייתי את אוננו, פוננתי מיתרי —
הוי עמה מתפעם, מתרוזם.
אם שברה אנחה הנשימה הבריאה,
אז הרדה נשמתי הפענה,
ואקום בעלטה נאשא תאניה,
תאניה בוכיה בענה.
ואם נפעם לפעמים מתקנה צוהלת,
מי היה מאשר כמזוני!
הפגונים נאיונים ותרועת תוחלת
השתפכו ברגם מגרוננו.

הנניח בימי שלותו בבית אביו. וימהר ויעל על הספר את כל מעשה הבת, אשר נתנו עליו מוריו הנביאים לכתוב ויהי לו למקרא. אשר לא משפיו. וילמד על פה את כל אשר צוהו לדעת על פה. וירא אביו כי השלים את חקו ויפטור את מוריו והנבואה פסקה מישראל.

בעת ההיא פגעו יון וישראל במסכי אנטיפטרס. הנערים כבר היו לאנשים. ומה נפלא הדבר! יון, ילד השעשועים, המשמח לב כל רואיו בילדותו היה לאיש נמהר-לב, הולך בשרירות לבו עריץ שופך דם ורבה-נפש, אשר כמות לא ישבע. וישראל הנער השוכב, המטרה את פי אביו ופי מוריו היה לאיש מתון, צנוע ורחמן, אשר מוסרו השמור כלבו לא הדל לשעשעו גם בימי עניו ומרודו.

למן היום, אשר שב ישראל מבבל, שם את כל לבו להשתמר בעצם טהרו ולנצור את דרכו מכל משבר, לבלתי נדוד עוד כגוד ההנה כמים הנה והנה. כגודר אמיץ שש ישראל לרוין אורח זה כל ימיו. הנה הרוחות, רוח הודו ויון בני יפת, שתי עליו מימן ומשמאל, והוא לא נתן להם קרוב אליו ובנגוע אליו דם להטק את בשרו, הכליג עד מכאונו ויגזור על ימין ועל שמאל, ויהי חותך ומשליך בשר מבשרו מזה ומזה לטרף לשניהם, והוא הוסיף לעשות דרכו. כת האיסים בעלי סגופי הודו וכת הצדוקים בעלי תענוגי יון; ישבתי צבי ויעקב פרנג וסיעתם ההולכים בגדולות ובנפלאות, פרי רוח הודו ותלמידי פירלנדר, שנפדרו ממנו בדבקם בתורת שליארמכר והכירו, תלמידי יון, הם נתתי הבשר, שנתלשו מגוף האומה לטוב לה, ויהיו כלא היו, וישראל העלה ארוכה ויחוק ויוסף לעשות דרכו, וכל הרוחות הנושבות בו, הסוערות להפיצו בחמת אפן לא היווהו מן הנתיב, אשר פלס לו.

תלמידי עזרא, האיש אשר הבדיל כל ערב מישראל, לא שנו את דרכם ואת מעמם זה אלפי שנה, לא הלכו אחרי ההבל ולא עשו כנפשם ישקר ויהי פתגמם: קדושים תהיו, פרושים תהיו! ושמא תאמר פרושים מדרך-ארץ? פרושים מן הדברים, שנראים הקביה בעולמו להנות בהם את בני האדם? אין הדבר כן! צא וראה את נעימות חיי האישות בישראל, אהבת אבות ובנים, ענג שבתות וימים-טובים בישראל, אם תמצא דוגמתם בעולם. אלא פרושים תהיו משרירות-לב האורבת לבני-אדם ולעמים, להדיחם ולהכשילם ולהפילם. פרישות כזאת איננה פרישות דרך-ארץ, כי-אם פרישות של גדולה המרחקת את האדם מן הכעור ומן הדומה לו.

והוא שעמדה לאבותינו ולנו, לשמרנו מכל תחלואי משפחות הארמה, היא הלוחשת תמיד פסוק

„הוא עתה אצל החנות של משה זלאטעם, בשר בעריל את הנערים בשמחה.

„אחת! — קרא יעקב וקפץ על הספסל — שתים! — ורלב על השלחן — שלש! — וקפץ מעל השלחן על הארץ, וכל הנערים מהרו אחריו וברעיש והמולה, בקול צחוק וישאון-פרצו מן החדר החוצה ודחפו איש את רעהו בצד ובכתף, השתוככו והשתוללו בקול רעש גדול.

„אנחנו נצחק בספורים, החפץ אתה, יעקב? — קרא נער אחד.

„לא, בסוסים נצחקי — אמר דישני.

„לא, אנחנו נשחק כצבא — קרא השלישי וכלם פנו אל יעקב, לבקש הסכמתו, אך יעקב לא ענה אותם דבר.

„איה יוסיל „המוסר“? — שאל יעקב בהעיופו עין סביבו — הפשוהו והביאוהו הנה, יוסיל המוסר היה נער בן עשר שנים בעל פנים חורים וחולים. אביו היה לפנים בעל-בית הגוף, אך בעת האהרונה ירד מנכסיו וברב עמל המציא לביתו לחם צר. אם יוסיל חלתה מדאגה ומעני, ויוסיל היה בחדר השעיר לעזאזל: הרבי ישף עליו ועמו ככל פעם והכה אותו מכות מדרות; חבריו בחדר הציקו לו באה, ענו את נפשו צרמו את אוזניו, שמו מכשיל בין רגליו, ויש אשר גם הנוהו ופצעוהו. יוסיל נשא את הכל בדימה, ורק בעמק לבו שאל: „מדוע? למה עלה עלי הגורל הסי, לסכול מכל חברי? — ופעם אחת קצרה נפשו בעמל, כי נלאה נשוא את הסכות, אשר הכוהו חבריו והביא

זה באזנו: „והייתם לי קדושים, כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי.“ והפרישות המכרלת הזאת, הזקקת אותנו תמיד אל תורתנו ואל עמנו, אל ארצנו ואל לשוננו, אשר היתר למשמרת לרוח עמנו ולטהרתה, היא היא עצם תרבותנו הקדושה והטהורה והמעו והמנום האחד ללאומיותנו.

גם הזכוי — עמאנציפאציאן — שנראה לנו מרחוק, עשה את אומתנו כספינה, המטורפת כים, כי הכה את הובליה בתמהון ובסנורים וצופים עורים הוליכו רבים מאתנו בתהו ולא ידעו אנה הם מובאים. פתאום והנה קול רעם וזועה! לקול הזה התעוררו ויכירו, כי רהקו מעל עמם, ויתאוששו וישוכו אל אהיהם. ויזכרו את הארץ הקדושה, אשר היתה תמיד משוש אכותיהם, המרבו-אחד לכל הגיון לבם, לכל זכרונם ולכל תקותם, מחוץ הפצם ומקור דמעותיהם ותולד את הלאומיות, אשר פריה הנראה היא ישוב ארץ ישראל ועבודת אדמת הקדש.

לדת שיטה זו ראויה היא להחשב כאחת הנפלאות הגדולות. הן לא יפא מהי עושה ארץ ככחו, להפוך ים ליבשה, אך לב זואדם הוא דבר, שהיה ברשותו ישד הקביה ועשה אותו כאלו אינו כרשותו. ולפשט בזועה אחת עקמומיות שכלב רכבות עם, אשר כשבו נקרא עם קשה ערף, היא אחת מן הנפלאות הגדולות מאד.

ואתם אחינו חובבי עמכם, אם אומרים אתם לשום שארית ללאומיותכם, רתקוה בעבותות אהבה אל תרבותנו העתיקה, אל התורה, אל המצוה ואל המדות הטובות, שנשתבחו בהן ישראל, ככל סעפי סעפיהן, עשו אותה לעצם מעצמיה ולבשר מבשרה, אז תהיה לכם לאומיות לאומית ולא לאומיות מולדת ה' הוץ: אז תהיה לכם לאומיות קימת ונצבת בדבר ה' אלקיכם הנצב לעולם, כי התרבות הזאת, תרבות שם ועבר, לא תשנה את מעמם, כי לא מעשה ידי אנוש היא, השעה נדחה ספינה והיא איננה נדחה מפני השעה, היא הדמות, אשר חזה אלכסנדרוס מקרון ועליה אמר שמואל הנביא: וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם.

זאב יעבץ.

על המצפה.

אהרי ממתו של הרב הברוני.

נגדע הארז הגדול, הגאון, האיש הענקי, היחידי במינו, זה שנשארו לנו לפליטה מאותם הרבנים האמתים שלפנים, זה שזרח בבוכב יפה ומזויר על ישי הרבנות

הגליצית, זה שהיה מימי נעוריו עד יומו האחרון לתל שהכל פונים לו, הרב ר' שלום מרדכי הכהן שווארדון, וגדול הוא הכאב, עד שאי אפשר להרגיש עוד את גדול האבדה הזאת, אבל זאת פרי לי, כי אלו היה הגאון הברוני חי בתקופה אחרת, גם אז היה הסרונו מורגש בהעדרו, ומה גם בתקופת ההוה, שרק מעטים לנו רבנים גדולי תורה, אוטוריטיטים, שקולם נשמע בין שדרות העם ושינהינו בקברניטים אמתים את העם.

הרב ר' שלום מרדכי הכהן, לא ירש את כסא הרבנות — כמו שהמנהג שולט עכשו — מאבותיו עפי' חזקה, אלא הודות לכשרונותיו וידעותיו בכל מקצועות היהדות, נכתר בשם רב ברוני, באותו המקום ששמש בו הרב הלבוני הרה"ג ר"י שמלקים זיל י"ג שנים. — חוץ ממה שהיה גדול בתורה, רבן של כל בני הגולה וזכר הרבה ספרים, וכיניהם הם „משפט שלום“, שבלעדו יגישו כל הרבנים כמו באפלה, היה גם עסקן צבורי ולאו דוקא רק או ששאלו את פיו — כי כמעט כל רבני ארצנו והרבה רבנים מארצות שונות הקיפוהו תמיד בשאלות שונות בעניני דויד-כי-אם גם כשלא שאלוהו יצא מתוך ד' אמות של ההלכה והתערב בחיי העם, אם איזה שויב מצא לו „צד“ בעיר והשתקע שם והתחיל „לשחוט“ למרות רוח רב העיר ורוח אנשי העיר, מי עמד כפרץ, להשיב את השלום? הרב הברוני! אם איזה „ערב רב“ עלה לגדולה בחלקו „ממתקים“ לאיזו יחידים תתור „דמי-לא-יהרץ“ ודעת אנשי העיר לא היתה נוחה ממנו, אז כתבו תיכף להרב הברוני, שיצא לעזרה, ואם הערימו פבריקנטים אונגרים לעשות סספירט פשוט משקה כעין שליבוניק, להונות את היהודים ולהסיתם להשתמש בו כפסח, אל מי פנו לישע אלה, אשר רגש יהדות אמתית בוערת בקרבם, אם לא אל הרב הברוני? ובשעה שצעקו האמללים הירושלמיים מר על מחלקי כסף „החלוקה“ ככולל נליציא ועמדה על הפרק שאלת כחירת הנשיא, התערב הוא והקהיל אספת רבנים ועשה סדרים ישרים ומאז שלום והשקט ככוללנו. (נכדים ידועים נטרו שנאה להמצפה)

על אשר גלה סתרי הממונים וחמסם והרב הברוני קרב את מויל „המצפה“ והכיאו אל האספח בהכרת טובה, ותמיד, ככל פעם שקראוהו — נענה, וגם בימי חייו האחרונים, אף שכבר היה חלש מאד מזקנתו, לא תש כחו לעבודה צבורית. — בן ע"ט שנים היה כמותו, והשאיר אחריו בנים וחתנים המכהנים בתור רבנים, מי ימלא מקומו? אי אפשר לדעת, כמו שאין יודע מי ראוי למלא מקומו של אותו הגאון. —

הרבה ספרים חבר, מהם יצאו אהדים לאור זה כבר, ובטח ידפיסו בניו את כתבי ידו שנשארו אחריו. — הרב הסמבורי הגאון ר' אהרן לעווין הספידהו

וייסיל עומד לפניהם, מימינו משך ומשמאל בערל, ודמעתו על לחיו: „הניחוני אמי הולה; היום לא אכלתי מאומה.

אך אין רחמים בדין, שני מלאכי חבלה מחזיקים בו ואונסים אותו לעמוד על מקומו ולשמע את גזר-דינו. „דעתי כי גריץ אותו „קריסטרוי“; ומה דעתכם, ילדים? — פנה יעקב אל חבריו. עצת יעקב מצאה חן בעיני החברה.

„קריסטרוי! קריסטרוי!“ — צעקו כל הנערים בשמחה.

„ההנך מקבל עליך את הדין?“ — שאל יעקב את יוסיל.

„הנני מקבל“ — ענה יוסיל תיכף.

כל הנערים התפלאו, מה ראה יוסיל לקבל תיכף את משפטו, בלי כל תחנות וכביות, אך יוסיל הרגיש כאב לב ומצוקת-נפש נורא מאד, הוא הרגיש כמו מטיל ברזל רוחץ ומעיק על לבו, כי שם בסתר לבו יושב איזה צפעוני ויונק ומוצץ שם בלי הרף, והוא שומע את ניד השפתים הרוחשות של הנחש היונק ומוצץ את דמו וחפיץ, על ידי מכות וההלכות וענויי הגוף, להחריש את מצוקות נפשו, יעקב סדר את הנערים בשתי שורות, אשה מול רעותה, וכל נער אהז שבט בידו כחוק, למען ימטירו על יוסיל מהלומות בעת רוצו בין השורות, ויוסיל לא רץ; הוא הלך לאט ולא נטה לימין או לשמאל, להנצל מהכיבת השבטים, הוא הלך כהולך לישות, תפוש ברוב שרעפיו בקרבו.

את דבתם אל הרבי, ומני אז כנורו הנערים: „יוסיל המוסר! ושטמוהו עוד יותר והוסיפו למרר את חייו.

יוסיל ישב עתה באדת הפנות, עצוב ונכה-רוח; הוא לא אכל היום ארוחת-הצהרים. מחלת אמו הלכה וקשה, וכאשר בא לביתו בלם היו מירודים ואיש לא שם אליו לב, רק אחותו הגדולה נתנה לו פת לחם יבש ולחשה לו כמול בכי: שב בדומיה ואכל את לחמך. אמנו חולה מאד.

יוסיל אכל את פתו ושב החדרה, ובאשר קפצו כל הנערים ודלגו והמו, בצאתם מן דחדר החוצה, היה יוסיל האחד, אשר לא קפץ ולא דלג, רק חזל לאט תחת השלחן ויצא החיצה, התרחק מחבריו ובחר לו מקום בודד בפנה. יוסיל לא ידע עוד לעשות חשבון את נפשו מעניו וממצוקותיו, אך הוא הרגיש, כי קול ההמולה והרעיש יחריש את אזניו; הוא הרגיש, כי השאין וגם אור השבש יסכו לו איזה מכאוב וכי נחויץ לו עתה צל וכרירות.

„יעמוד יוסיל!“ — קראו בקול צרוד שני מלאכי-חבלה, משה ובערל, השלוחים כמלאכות יעקב, לקרוא את יוסיל לעמוד למשפט לפני ראשי החברה. רגיחוני לישבת פה בדר — התחנן להם יוסיל — אמי הילה; לא אכלתי היום לחם-הצהרים, אך כל תחנותיו היו לישוא, משה ובערל תפשוהו תחת זרעותיו וסחבוהו אל המקום, אשר שם ישבה החברה למשפט. יבני החברה ישבו אצל הגדר כחצי גרן עגולה וכראשם יעקב, והעימיו חקר כדת מה לעשות את יוסיל המוסר על אשר הכיא את דבתם להרבי.

כראוי לו. צריכה היא היהדות הגליצית להתאבל עליו הרבה, כי הוא היה רבם האמתי של כל בני הגולה. יהי זכרו לברכה!

אייש ליוענסק.

הגאון רשי"ט שווארדון נולד בזלוטשוב לבעל-בית פשוט וכבר בילדותו הכירו רבותיו וכל מכיריו, כי עתיד הוא להיות גאון גדול. בן כ"ד שנה נתקבל לרב אביד בקהלת פוטוק-זלוטה ואח"כ ביאזלוביץ ומשם קבלוהו לראב"ד בכוטשאמש יבשנת תרמ"ג נבחר ככבוד גדול בכרואץ וזכה בכסא ההוראה החשוב ההוא. לקהלה גדולה יותר לא נבחר עוד וזה גנאי גדול לקהלותינו, טעם הדבר הוא, כי בימיו נתפשט המנהג הנשחת, לתת את הרבנות בירושה והיה להוק. והוא, שלא היתה לו טענת ירושה בשום עיר גדולה, נשאר בקהלתו הקטנה ומכרעוץ יצאה תורה לכל תפוצות הגולה. יכול ורוצה היה הנפטר להיות סולל מסלה לעמו ולהורות את הדרך, שהוא צריך ללכת בה, לא רק בפסקי דינים, כי-אם גם בתקון פרצות הדור לפי צרך העת, קוראי "המצפה" יזכרו עוה, כי הוא והרה"ג הצעיר ר"ד יוסף ז'ל יגר רצו ליסד הברת "ישורון", לתקן תקנות טובות בהנוך הדור בדרך התורה והמסור כפי הצרך בזמן הזה, אך במקום ידוע פהרו פחה, שמא תשוב הלילה בזה הנהגת ישראל אל רבני התורה ורמזו לו שיחדול והוא בענותו הגדולה בטל רצונו מפני רצון אחרים לנזק האומה כלה, וכן בכמה מקרים אחרים הראה הכנעה יתירה בפני התקפים. אולי בעיר גדולה היה מחליף כמו והיה יותר עומד על דעתו, להיות מנהיג ישראל כראוי לו. בעיר קטנה לא יכול לעמוד מפני החוק ממנו, האמת צריכה להאמר פעם: לא הרבנים אשמים בהתרשלותם הצבורי, כי-אם בעלי הכתים הבינונים ברפיונם וכשנחם ערבם וכחם והם עם רבני-התורה נלחצים מאת שתי הקצוות, מצד אחד האינטליגנץ השלמת בקהלות, המשפילה את התורה ומחזיקה ומבזה אותם ומרפה ידיהם ומצד אחר ההסידות, שאין צורך לה ברבני הקהלות להיות לה רבנים אחרים וכל רב גאון, שאינו נבנע להם, אחת דתו לחרם ולגדופים ולשמצה, אבל בעלי הכתים הפשוטים, אע"פ שהם עדיין הרוב ככל עיר, אינם מסודרים ואינם שתיים לב לעניני הצבור, ע"כ הם כאין נרמסים, כטלים ומכושלים ורבני התורה עמהם, ובא הדבר לידי כך, שאין צורך כלל ברב אביד וכל כסאות הרבנות פנויים.

קול עלה נדף.

באמת אמרו, מי שאינו יכול לקבל על עצמו לעשות דבר עד הגמרו — אל יתחיל כלל, וכיחוד נאמר הדבר הזה על אנשי מלחמה. האיש הירא ורך הלכב ילך וישוב לביתו ורא ימם את לכב אחיו כלבבו, מי שאינו

"יוסיל, מהר לרוץ!" — קרא יעקב, אך יוסיל לא שמע אליו וצעד לאטו.

"עתה נרימהו תנופה — אמר יעקב — וחמאתו תבופר ולא יקרא עוד "יוסיל המסור".

"כן! כן!" צעקו כל הנערים.

הנערים בקשו ומצאו מסל, יעקב התגנב מאחורי יוסיל ובידים ממהרות הביא את המקל בין רגליו, נער אחר חטף את המקל מלפניו והרימו את הנער במקל מעלה ומטה.

"הרבי הולך! הרבי!" הרים את קולו הנער העומד על המשמר.

יעקב והנער השני שמטו את ידיהם מהמקל, אשר אחזו בו ויוסיל נפל על הארץ ונפצע בכרכיו, הנערים כלם מהרו לבוא בחפזון החדרה ופני להכים פניהם, הם ישבו איש על מקומו, פתחו את הספרים והחלו לצעוק בקול, למען ישמע הרבי מרחוק וידע ב' מלא: את פקודתו.

"מה זאת? מה אתה שוכב לך סרוח ככן מלך?" — שאל הרבי את יוסיל.

"יצאתי החוצה ונכשלתי באבן ונפלתי" — ענה יוסיל בקול בכי.

"אני אלמדך איך לרוץ ולנפול — אמר הרבי והרימהו בציצית ראשו וסכהו החדרה ושם העניק לו משוטו בידו הרחבה.

סאנוק. פייוועל ראזענפעלד.

יכול להריח ריח אבק שרפה, אל ילך למלחמה. אבל מי שלא שב בעוד מועד והתחיל את המלחמה, חלילה לו לסוג אהור באמצע, כאשר אך יראה להט החרב, הכורה משרה המלחמה באמצע פושע הוא וירה יירה בלי טענה ומענה. המזגים בגליציה התחילו לערוך מלחמה עם תקיפי המדינה, שקפחו פרנסתם בלי חמס בכפם. ילחו מחאות, שלחו צירים, כאי-כהנו במקום המשפט השתדלו בעדם בכל מאמצי חכם ובאחרונה הנחינו מחנה מקופחי פרנסה ויניה, לצעוק חמס על גזולי מחיתם. הממשלה מוכרחת עתה לחקור ולדרוש בדבר ולהושיע עכ"פ מעט עד כמה שירדה מנעת מבלי לנגוע בזכות האוטונומיה הגליצית. ואמנם שלחה הממשלה מיד בא-כחה לגליציה, לבדוק את הענין היטב. בא-כח השלטון המרכזי כזה בא גם למשורטקוב, אשר משם הגיעו תלונות רבות מצד העשוקים. והזמין ע"י ברוזים את כל הקובלים, לבוא אל בית שלטון המחוז ולהציע לפניו טענותיהם. התאספו כל המזגים, נכונים לשפוך שיהם ולדרוש משפט צדק, והנה יצא אליהם פקיד המחוז ובפנים של זעם פנה אל המזגים הנקבצים ואמר: לכו, לכו, קבלו עלינו, התאוננו בהפצכם! עוד הכל פיו נראה באויר והיהודים המלינים נשמטו אחר אחר, כשפשישים בהזרק עליהם אבק צחולין התגנבו ויצאו וישבו אל בתיהם והניחו את פקידי המחוז, לעשות עם ב"כ הממשלה כהפצם. והפקיד הרם חכה עד בוש והשתומם כי אין איש מכל הקובלים וקם ושב אל מקומו בהכרה, כי אין עושקים ואין עשוקים, רק תואנה מכקשים היהודים המרחנים, אם יתנהנו כל המזגים כאחיהם במשורטקוב, לנוס מפני קול בל עלה נדף, או לריק היתה כל המלחמה, לריק הוציאו אלפי יהודים את כפסם בהשתדלותם, בנסוע המחנה ויניה ובשליחת התלונות והמחאות, הכל אבד. הנלחם צריך לקבל על עצמו גם נזק המלחמה, הוא צריך לעמוד מול אויבו בלי חת ולא לנוס מפני עקימת שפתים והרמת אצבע להתראה.

מציילי המדינה.

עתוני הדמוקרטים-הלאומיים בגליציה ועתון המפלגה העממית הפולנית-מלאים תרעומות והאשמות על היהודים, כי הם ממלאים את הארץ חמס, משכרים את העם, להחלישו ולנצלו. ומלחמה לאומית נלחמו במזגים היהודים בקנאה ובכעס, כמו בשונאי העם הפולני, להציתם, לקפח פרנסתם ולהמעיט את היהודים "הזרים" במדינה, שהם כספחת בה לפי דבריהם. וגם הצליחו לנזול לחם רבבות יהודים ולגרשם מן הכפרים ומן הארץ, עתה נגלה, שצירי הדמוקרטים-הלאומיים בועד המדינה פאדוך, ווינזק ופידלר לקחו שחד מידי יהודים, להמציא להם רשימות למיזנה, מציילי המדינה! אם ישלמו להם היהודים-שחד ישינו רשיון, לנזול ולחמוס את עמם, ואלה מוכרי עמם ינבחו על היהודים כי-מזיקים הם, והמגלה את הסוד הזה, מציל המדינה הפולנית משה קאנארעק, זה חפטריוט הפולני, המבובו הון אביו המשכיל הנדיב הגביר ר' יחמיאל קאנארעק למוכת עמו הפולני, אינו כועס על החמס הנעשהו ליהודים אחי אביו, כי-אם על החמס שעושים לעמם הפולני, למבור רשיונות ליהודים, להוסיף מזגים יהודי במדינה לנזק הפולנים, על הבוגדים הפולנים מוכרי עמם חרה אף היהודי הזה והוא מוכיח באספות פולניות כי רק הוא, הפולני הנמוול, עשה גדולות לעמו הפולני בעזרו את סטאפינסקי לבער אחרי היהודים מכפרי גליציה המערבית, הוי מה עשתה הגרות מבנינו, איך עקמה את שכלם, איך הכחידה מנפשם את רגש הכושה, איך לא יבוש האיש הזה מפני האכרים הבריו הנדים כראשם ומצמלבים כראותם יהודי מתחבר לאנטישמים להרע לאחיו.

מצווה ועושה צריך להצטער ולהתכוון לעבודתו, ככן שכרו הרבה על פי פעלו. ואת ההלכה הזאת הם מהפכים כפעם בפעם למעשה.

הרי פקידי הממשלה במריעסמט לא נצטוו לדקדק בל כך בסדר עבודתם ולעשות הכל ככתוב, הן החקים והמשפטים והעדות והתורות והפקודות של המניסטרויות השונות כרוכם נכתבו רק למען יהי על מה לעבור ואם ידקדקו הפקידים בכלם הרי לא יגמרו לעולם את עבודתם, והנה פרץ גנף היקרות גם בעיר החוף הגדולה וגם הפקיד הרם רק בשר ודם, העין רואה והלב חומה, הוא בא לקנות וכסף איננו וזכות הקרדיט באה עד קצה והנושה בא לקחת ואין מה לתת, נזכרו הפקידים באותה ההלכה: גדול מי שאינו מצווה ועושה וקבלו על עצמם לקים בדיוק כל הפקודות והתקנות והחקים והתורות, שנצטוו בכל הזמנים — על מנת שלא לקיימם, ולפום צערא אנרא, והם קוראים בחזקה אל הממונים על שמירת החקים: השקיפה וכו'; אנחנו נצטערנו ועשינו ככל אשר צויתנו וגם אתם הוסיפו על שכרנו, אם נחא לכם, שלא נקיים פקודותיכם בדיוק רב כל כך.

הרי צירי מועצת המדינה בגליציה הפולנים לא נצטוו לשיקוד להשיב למוזגים היהודים את זכות פרנסתם וכי הנבחר לברוא חקים ישרים וצדיקים להנהגת המדינה והנשבע לעבוד בצדק וכיזשור מחויב לשמור שבועתו? אבל גם צירי העם רק בשר ודם, לעבוד רק בשביד עולם הבא, להעביר את בתי המיזנה היהודיים לידי קתולים, כמו שדרשו ראשי מפלגתם וכמו שעשו המפשישים ממפלגת העם — מי זה יחייבם? גם העולם הזה נתון בלבם, מחלקים עסקים בין העם, אם כן הזדמנות טובה להיות מן האינם מצווים ועושים ולדרוש אנרא לפום צערא, יסרו להם כל אחד משרד (כיראָה בלעז), לעבוד בו בקביעות בשביל היהודים העשוקים ויעקל ובערקא ומוטקא אינם חורים כהאכרים, הבאים רק בנכות אבות לבד, גם שלומקא ואיצקא ושמוול יבינו את ערך העבודה וישלמו ביד רחבה, ואת מלאכיהם עושי דברים שלחו ככל גכול ישראל, ללכוד תמימים ברשתם, מיבעל "פעיס" יסור הנה! הרי לכם, כל המזגים, המושקים המשקים רוצים אתם, שנשיבכם על משקיכם, וכוס פרעה בידכם — היש גם כים פרעון בידכם? כל המרבה לספור הרי זה משובה, שני אלפים, שלשת אלפים, חמשת אלפים עד עשרת אלפים שקלי כסף ישקול כל אחד על-ידו עושי המלאכה שלנו, לא ח"ו על ידינו, כי מושבעים ועומדים אנחנו, שלא לקחת שחד, וזכות מיזנה שלכם כמונחת בקופסא, האין לכם כסף? לא קשה, גם שמרות נקבל; כך וכך מיד וכך וכך כשיגמר העסק, עבודה קשה היא זאת — הרי אין אנו מצווים ועומדים!

לא נודע מה היה, כפי הנראה למדו המזגים סוף פרשת וישב, שר המשקים יכול אמנם לקבל טובה מיוסף ולהבטיח בפה מלא, אבל כבר העידה התורה, "ולא זכר שר המשקים את יוסף", והנה חלום! שבע השנים השחורות הרקות והרעות בלעז את — שבעת האלפים ולא נודע כי באו אל קרבנה, ויצעק, בני ישראל מן העולה וארץ פולן נזדעזעה ת' פרסה עד ת' פרסה, בנוהג שבעולם מעלימים דבר כזה, משתיקים אותו ומניחים כף על השפתים: הם, אין מגלים אלא לצנועים, אבל איזה מושקה פותק שפתים התערב בדבר ותלחו על הפעמון הגדול ופתאום הבריו כל העתוננים: פלוני ופלוני ופלוני רדפו שלמונים, צער גדול מנשוא! מי ישלם אנרא? העתוננים הפולנים אומרים: היהודים חייבים, המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

לבוב, חוק הרוכלים, שנתקבל בפרלמנט, שמצורתו פרושה לא רק על הרוכלים, כי-אם גם על המוכרים סחורות בתשלומי שעורים, על הסוחרים בבגדים ישנים ועל היהודים הנוסעים לימי השוק — החוק הזה העיר רעש גדול בין תגרני היהודים בעירנו, בי גם בזה יד צוררנו נטויה עלינו להכרית אכל כאלפי משפחות, ולפי שיש תקוה, שבית האדונים ידחה את החוק, העירו אניטציה רבה, לקרוא תגר בכל עוז ולשלוח האות ופטיציות אל בית האדונים, להראותו את הסכנה

פיריטון כמז.

לפום צערא אנרא.

אצלנו מחלקת הפוסקים היא, מי גדול ממי: המצווה ועושה או מי שאינו מצווה ועושה, אצלם כפי הנראה לדברי הכל גדול מי שאינו מצווה ועושה, בי לפום צערא אנרא, המצווה ועושה מתוך ההרגל והרגשת החובה ואינו מצטער במעשהו, אבל מי שאינו

שכדבר. בהיכל חברת הסוחרים היתה פה אספה רכה של כל היהודים, שהדבר נוגע בהם. הדוכרים, שבהם היה גם הציר הישר באדם ערנסט כרייטר, הרב תמיד ריבנו כאחד הציגים, תארו את הגזירות הקשות שבחוק, הערובות רק נגד היהודים, כמו האיסור לרוכלים להכנס אל בית משתה ומסעדה, האיסור למכור סחורה אחרי שעה 8, האיסור לבקר בתי יחידים וכי כל שלטון עיר וכפר יוכל לאסור את המרכלת בהחלט, החובה על הרוכל להביא רשיון מיוחד ולהודיע בכך מקום את שלטון המקום כי בא ומי שלא מלאו לו ליג שנה פסול מלעסוק במרכלת, אסור לרוכל להחזיק לו משרת או סוס. האנשים התפלצו בשמעם את כל החומרות האלו. ברייטר העיר על צדקת הפולנים, שרק בעזרתם נתקבל החוק הזה. שהתנגדו לו כל המפלגות החפשייות, לקפח פרנסת משפחות, המתפרנסים בדחק בעבודה קשה ובעלבון רב. האספה הביעה מחאה עזה נגד החוק האנטישמי ותחנוניה לבית האדונים לדרותו. נוסד ועד, לנהל את הענין ולשלוח מלאכות אל בית האדונים. ש.

מכתב מרומניא.

בעת האחרונה נפל בארצנו דבר, לכאורה קטן-ערך, אבל צורנינו עשותו לדבר לאומי ועלבון כל היהודים יצא ממנו, אבל גם התעוררות לעמוד על נפשם. עיב כדאי הוא להזכירו גם בעתון עברי. התיאטר הרומני ביאסטי שכר את המשחקת פרנציסקה רוזאן, שהיא מודע יהודים. הרבר הזה לא ישר בעיני הסטודנטים הרומנים והחליטו לעצור בעד הופעת המשחקת היהודית על הבימה הרומנית, והתרו בשד הפוליציה, לאסור את הצגת המהזח, "הקרנבן", אשר בו תופיע פרנציסקה רוזאן בתפקיד הראשי. ואם לא — אז תקרינה מהומות. שד הפוליציה, תחת לגעור בהם על עזותם, שלה להגיד למנהל התיאטר את הדברים האלה, אך זה ההליך, לבלי הענות ולהציג את המהזח בכל אופן. כערב היה האולם מלא אנשים, שבאו לשמע את המשחקת ההרשה, רובם יהודים, כנהוג, וכאשר אך הופיעה המשחקת על הבימה, החלו הסטודנטים לשיק ולצעק ולרקע בגליתם. המחוסה היתה ניראה כהצי שעה והאורחים הוכרחו לצאת. אה"כ ערכו הסטודנטים מניפסטציה בדהובות ופרו שירים לאומיים וגדפו את היהודים. עם הסטודנטים היו ברעה אחת שני משחקים, אשר עינם היתה צרה ביהודים. ויהודים, אשר ראו כזה עלבון גדול מנשא, התאספו לאספה גדולה ותוציאו כרוז אל כל יהודי העיר. לכל יוסיא איש מהם לדרוך על סף התיאטר עד אשר יציגו את המהזח, "הקרנבן" בעזרת רוזאן. גם הסטודנטים היהודים המתבוללים התעוררו הפעם לעזרן מהאה נגד הסטודנטים הפורעים, אשר העליכו כמעשה הפראי הזה את העם היהודי ואת המשחקת בעיר כיאסי, שכמעט הצי יושביה יהודים (שלישם אלף) ואשר רב מכקרי התיאטר הם יהודים, והטילו קונם על התיאטר ואמרו על יהודים לתת כספם עוד לההקת מוסר, אשר יהודים נעלבים שם, עד אשר ישיכו להציג את המהזח והמשחקת תופיע על הבמה באין מפריע. גם תלק סהסטודנטים הרומנים מה: נגד מעשה האלמות הזה של מדעיהם אשר עברו הק, והפורעים מצדם הפיצו כרוז, אל העם הרומני וגערו בהנהגה התיאטר, ששכרה יהודית, ליהד את הבימה והאומנות הרומנית, כמו שקרה לתעשייה ולמסדה, וגדפו את היהודים. רקטור האוניברסיטה יעץ את הסטודנטים הישרים, אשר מהו נגד הפורעים ואשר הביעו את אהדתם למשחקת הערכוב, לשבת מריב, אך לפורעים לא אמר דבר. אז נגש ועד ההגת התיאטר לעשות משפט, וזה משפטו: ראשית גער בכטודנטים האנטישמיים וגם ביהודים, אשר מבלי להכות לאהרית הרב מהרו להטיל בויקוט, מעשי שניהם אינם מעשי אנשים מן הישוב. את המהזח "הקרנבן" לא יציגו עוד מפני פחד מניפסטציה הרשה, את המשחקת רוזאן ענש בקפהו את שכרה להצי הדש על אשר בעת הודר המסך מפני המניפסטציה הוציאה בהסתה דברים כותים על מנהל המשחקים, אשר הכין את המהומה בודון בעזרת הסטודנטים. והוא לא תוסף עוד לעלות על הבימה בהרף הזה.

זהו המקרה ואלי תוצאותיו: כראות ועד בית-המהזח, כי היהודים עומדים על דעתם ואינם כאים אל המהזח — אהרי "המספטי" שנעשה להם — וכי האולם נשאר דיק, כי הלאומיים הרומנים אונם אהובים להוציא כסף, גם אהרי אשר הוסרה היהודית, פנה אל הפוליציה לעזור למכור את הכרטיסים, והפוליציה פקרה את היהודים לקנות כרטיסים.

אהרים סהענותים הרומנים מתאחרים עם היהודים, אך הרוב, וגם אנשים גדולים פרטיים, מאשימים את היהודים, כי כזה הם משיאים עצמם בעיני הרומנים ומרהקים את יום ההתבוללות... המניפסטציה הזאת היא, כמו הדבה אהרות, שקדו לפני זה, פרי תעמולת קוזא הצורר, אשר עתה נמצא, כי מוצאו מודע הצוענים והוא גורש מאוסטריא ובא לרומניה והיה לרומני לאומי.

באו עתות הבחירות לפדלמנט ההדש, וממשלת, האוהב ישראל" קארפ מפני-כעם כרוזים, לכהר באנשים משהו, ותכרוזים האלה נודאים למראה: עליהם ציור המציג את המיניסטריום הקודמים בריאנו ושקי וינפקו, (ראשי שתי האופוזיציות) עם

יהודים, אשר הלפים בידיהם ויהד כלם שותפים אשה — זו רומניה. את אלה מפיעים שליחי הממשלה לרבות בעדים ובכפרים, לעורר את העם נגד היהודים ונגד האופוזיציה, והאכרים, אשר על פי רוב אינם יודעים ספר ואינם מבינים את הכונה שבדבר, הושבים את היהודים באמת לשותפי אדם, והי יודע מה יוכל להגיע לאחינו מזה. מחשבון הממשלה עיד, בתי-הספר שבארץ, נראה כי בשנת 1908 היה מספר התלמידים שבבתי הספר היהודיים ביהד עם ההדרים, כעשרים אלף, ומספר המורים היהודיים יותר מהמש מאות. זה מעט בערך אם נזכור, כי ברומניא ישנם רבע מיליון יהודים. אך אם יזכור, כי רוב גבירינו שלחים את בניהם אל ב"ם הממשלה או אל אלה של המיניסטריום, לא נתפלא עוד. י צ"ב.

מכתב מאנגליא.

לברון, עתידה היהודה לבנות בית לה כאנגליא להשתגשג ולחפריא. מנין לי ל לא נביא אני ולא הוזה, אלא כלל גדול יש בידי מדבותי, כל הברה, כחה או עם, הנלחץ ונכרא מאחרים, עתיד גדול לו ועל זה בנה עמנו את תקותו החזקה בעתידו הגדול. ופה באנגליא נלחצה היהדות הסודרית, שהוכאה בדור הזה הנה, מן עם-הארצות האחרות, המתירה באנגליותה. לכן ברו לי, שהיהדות העלובה הזאת תנצה. יהודי הסודר, אשר במורה לנדון, לא יכלו לסמוך על רבני המדינה ושוהתיים ויסדו להם כעין קהלה לעצמם. הביאו להם שוביים ורבנים וכוננו בית מטהים ובתי תפלה וכל צרכי קהלה. זה היה רע בעיני דאש הרבנים ד"ר אדלר, המושל בכפה בכל היהדות אשר בסמלכה וכל הקהלות ורבניהן כפופים לו. כל ימיו נגע הרב הזה, לשכלל את הסתדרות היהודים, להיות לאגודה אחת הזקה ולהעמיד הכל תחת השגחתו והנה כאים גרים גדודים מסדהק ופורצים את הגדר ורוצים להיות קהלה נפרדה, היה לא תחיה והרב הראשי משתמש בכל התכלות שאפשר, לבטל את פרוד יהודי המורה. ובקנאה גדולה ובקצף רב הוא נלחם בנו, בתהלה הלשין על הרבנים הזרים, כי הם מסדרים גמין שלא כדת המלכות, כי הגט אסור באנגליא שרא בפני ב"ד המלכות. אה"כ אמר את שהיטה על שובי מורה העיר ועשה את הבשר כנבלה. בסוף בטלה הקהלה המיוחדת. אבל הקצינים הזמינו את ועד השישה של הקהלה הכללית לדין על הנזק שגדמו להם באיסור הכשר. המשפט היה משפט מענין. נקראו כמה רבנים ועסקנים צבוריים בתור מומחים ובתוכם גם ישראל זנגביל, שאמר שלא נודע לו איזו זכות יש לרב העיר להסדוף בשד משהיטת שוחט רוסין, העומד תחת השגחה רב פולני. הרב ד"ר אדלר שפך גם פה המתו על רבני המודו, כי הם מודרים ומורים, מסדרים גמין שלא כדין. אבל השופט עצמו ענה, כי אין זה ספק עוד לעשות שהיטתם נבלה.

וכאשר יענו אותם כן יפרוץ. ככל אשר ירכאו היהודים התושבים את יהודי המורה כן יתהוון: יכן ניסיון לשכלל את מוסדיהם ולדאוג לאהרית היחודית, שלא תסבול מן הכורות של יהודי אנגליא. לתכלית זאת מכינים פה ועירת רבני המורה מכל הממלכה, שתהיה בקרוב ויש לקוות הרבה ממנה לחזק היהדות פה. ולא רק רבני המורה מתנגדים לעבותות, ששם עליהם הרב הכלול ד"ר אדלר, כי גם רבני היהודים האחרים שבמדינה שואפים להשרוד, כי עול כבד הניה עליהם הרב הכולל וידיהם אסורות ולא יוכלו לפעול מאומה לטובת קהלותיהם בלי רשות והרב הכולל זקן והלש יכול ואיננו יכול לראוג לבדו לכל הקהלות.

יהודי המורה יסרו באספה ועד מנין על זכויותיהם. בעבור סקרה הדצה ברבע היהודי ומלחמת השודרים כפוליציא קמו משיניים על היהודים הזרים ובעתונים מתפרסמים מאמרי משטמה ודבות שוא על היהודים ורבים דודשים להחמיד בהקן כניסת המהגרים. עיב נרגש צדך בועד מנין מפני האנטישמיות. הועד קבל עליו להקל ליהודי המורה להתאודה ולגול מעליהם את הרבות הרעות ולתבוע עלבונם.

על מאמרי השטמה שכתוץ, סטנדרט" ענה איש נצרי, שהי שנים הרבה בין היהודים במורה העיר. ישקר הרבר — הוא כותב — שיהודי המורה הם רמאים ומשהיחים את מרות העם. היהודים, שאני מכיר, הם נושאים ונותנים באכונה גם עם נצרים. ולא רק זאת, הם עושים צדקה עם עניי הנצרים והלואי למרו הנצרים שמעשיהם. לפני בוא היהודים למורה העיר היה רבע העיר הזה מלא רוצחים, גנבים וזונות ועתה הוא מלא יהודים כניב וישרים. אין פרץ ואין מהומה כדהובותיהם, ובניהם הם ויע ברך ה, אשר רק לכבוד הם לארצנו. א. ברט.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. ועד הדלגציה האוסטרית קים לממשלה המשותפת את כל אשר דרשה בישביל הצבא ובשביל צי המלחמה, מבלי גרוע דבר. אין ספק, כי בעוד ימים אחרים יהיה תקציב הצבא מאושר עם הוספת בלתי קבועות, אף שאין עוד לכסף מוצא. ממשלת אוסטריא מרבה בחוכות עד שנחלשה אמונתה בעולם וישמרות הלואות הממשלה וגם אלה של שעבוד קרקעות, הפסידו כבר אלף מיליונים מערכם, הפסד כמו במלחמה. — באונגרן דנים בפרלמנט על-אדות אישוד הכנק האוסטרי-אונגרי להכא ומפלגות הפרוד,

הרוצות ככנק נפרד ובעבור זה נפלו משאתן ואכדו שלטונן, עושות אבסטרקציה, לעכב עבודת הבית בדרשות אזוכות ובקריאת שמות כמה פעמים בכל ישיבה. כן מאבדים עצמם לדעת עמי אוסטריא ואונגרן ואת תשלומי הנזק מטילים על האזרחים הדלים. — ממלכת חינא, הקמה לתחיה ככל עמי אזיא, נחלקת כטרם הספיקה להתחזק. הממלכות האירפיות יראות מפני ממלכה חזקה וגדולה כחינא ועשו קנוניא להתאנות עליה ולחלקה ביניהן כטרם תתאושש. רוסיא שלחה הזרה לחינא, לקים את התנאים, שהותנו ביניהן בשנת 1881 בדבר זכויות מיוחדות לרוסים בארץ מוגוליא, לעשות מסחר בלי מכס ולכלי הזקק לשיפטים חגיגים ולפי דברי רוסיא עברו פקדי חינא על התנאים. וכטרם הספיקה חינא לענות על ההזרה שלחה רוסיא צבאה למדינת מיכט וכן עשתה גם אנגליא בדרום, שלחה צבאה לטיביט ולחינא הדרומית. וצרפת שלחה צבאה ממזרח ויפן אומרת להכניס צבא למנדשור. בינתיים ענתה חינא, כי לא עברה על התנאים ורק שמועות מוטעות שמעה רוסיא והוא נכונה לקים את הכל ולעמוד בשלום עם רוסיא. אבל כאמור רק תואנה מבקשות הממשלות למנוע את התהוות חינא לממלכה חזקה בתקונים, שהיא עושה עתה. — יפן ברתה ברית עם הרפובליקות באמריקה התיכונה וכראשן מקסיקה, לעמוד נגד ארצות הברית, שאימטה מוטלת על כל אמריקה. בזה מוכן דבר המרידות, שפיצו ככל מדינות אמריקה התיכונה. זאת היא פעולת ארצות הברית, הנותנת יד ועזרה בסתר לכל מתרעם לעשות חיל ולמרוד בממשלות ההן, יען ברתו את הברית עם יפן.

שונות. פקדי הממשלה בטרעסט דרשו הוספה של עשרים אחוזים ממאה על שכרם. הממשלה דחתה בקשתם והכטיחם, שתתן להם כמתנה פעם אחת זהובים אחדים לכל אחד. הפקידים ראו כזה עלבון גדול והתחילו להתנהג כדויסטניץ פסיכית, בלומר לעשות כל עבודתם עיפ החוק כדיוק, כמתנינות וכזהירות באופן שהעבודה תארך פי-שלוש ולא יוכלו להאשימם, כי הפרו שבועתם ולא עשו הזבתם. — ספינה ספרדית, שיצאה מרטורס, נשקעה בים ועמה ישיבעים איש. — כמדינת מגדשור מתו עד היום יותר מחמישים אלף איש במגפה. כל הנהרות והאנמים מלאים כצילי הנגה. — בעלי האחוות בארץ מנה, אשר לאנגליא באמריקה הצפונית שלחו לאנגליא, להביא משם חמשת אלפי נעיות, כי לקנדה יהגרו עיפ רוב רק בחורים וכאשר ייסרו להם מעמד אין להם נשים. — עתון אנגלי-מתאונן, כי חמשים מיליוני מכתבי שנוררות נשלחים מירושלם ככל ישנה לכל קצוי תכל. ולא יהודים לבד עוסקים בעסק הזה, כי גם הנצרים תובעים שכר טוב מאחיכם בעד שבתם במקום הקדש. — נשבת שעברה התחוללה סועה עצומה באירפה התיכונה, שעקרה אילנות ופרקה גגות והשקיעה כמה ספינות בים הצפוני. בישטי-ערמארק הציתה איש ביער כשטח כמה מילים. — ממשלת רוסיא רוצה לקרוע ממדינת פולן מלכד פלך העלם גם המחוזות הליטואיות אשר כפלך סובלקי ולחברם עם מהוזות כפלכי קובנא, ויילנא וגרודנא לשני פלכים חדשים. — הקיסר ויילהלם יסע לרוני כחדש אפריל להשתתף בחג היובל להוסד ממלכת איטליא. גם יסע ללנדון להצבת מצבת זכרון לאם אמו המלכה וויקטוריא. — בערי רוסיא נעשו שוב בדיקות כבתי אדירים ומספיקים וכוני נשרים, לגלות המסם ובצעם. — גרוד ערבי, ששלחה ממשלת טורקיא לטריפוליס כספינה, קם על פקידיו ועל שומריו השורקים והרגם. — באפריקה התיכונה היתה מלחמה בין חיל צרפת ובין השולטן דענוסי. מחיל השולטן נהרגו שלש מאות איש ובתוכם השולטן ושירו ובצעו ת, מן הצרפתים נהרגו רק שמונה איש ובצעו יי. — כקראקא נהרם חלק מן הגשר החדש, הנבנה זה ג' שנים מרחיב ווישלנא הישנה לפודגורויה. מפני נושי הקרח שצפו על הנהר ומפני הסער לא יכל הכנין הכלתי נגמר להחזיק מעמד. הנזק רב והכנין יתעכב.

*

עולה ישנה. ברוסיא החסידה יש מנהג, ישימכר המורים היהודים כבים יהודיים מנכה הממשלה בקביעת נשכיל כלכלת ישיבת המורים, אבל רק מורים נוצרים נוטלים פרס לעת זקנתם ולא יהודים. עתה מצאה

הדומה, שזה עולה הצריכה תקון וגם המניסטר לחנוך הסכים לזה והדבר נמסר לועד לבחנו.

הצלת חיים באופן פלאי. בכפר ושעליזונע פלך סרליץ כפולץ השיגה אשה יהודית חנונית חמש מאות רובל מבעלה שכאמריקה ע"י שופט הכפר. כלילה נכנס השופט אל האשה באמתלא, כי נתעלף בדרך וצריך לגנוח מעט. אולם מיד גלה לה הפצו, שתתן לו את תיק הרובל אם חייה וחי ילדיה ימרים לה. האשה נבהלה ומאין ברירה נתנה לו כספה. כהיות הכסף בידו אמר לה, שלפי שנתנה לו בעצמה את הכסף יכורר לה מיתה יפה כלי שפך-דם, כי להחיותה אי אפשר, פן תספר מעשהו. הוא כפת ידה ורגליה ונכנס אל תא החנות, להכין לה תליה. קשר חבל על התקרה כעמדו על הכיפה, וככחנו את העניבה מעדה החבית מתחת רגליו ונפלה והוא נשאר תלוי על ידו בעניבה המתכוצה. כד עמלו להתיר חרצבו היה לריק ולצעוק ירא ותלה כן עד הכקר. כבקר התפלאו השכנים, כי החנות סגורה וכדפקם שמעו קוד האשה. כי כפותה היא. הדלת נשברה ונמצא השופט תלוי. הוא עתה בכית החולים וידו המחוצה נחתכה. המקרה הזה ככל פליאטו וזרותו אמת הוא ונתקיים ע"י כל העתונים והגוסעים.

יחוסו של רותשילד. משפחת רותשילד לא תמיד היתה משפחה של אדירי ההון. אבל כבודו ויחוסה לא התחילו מעת שהציל אביהם את רכוש נסיך הסן והמציא כסף למלכי ארץ ונחל בעבור זה תאר בארון לדורותיו. כבוד משפחת רותשילד הוא ישן ועתיק ולא ככסף מוצאו. כספר, אגיה בלב ים, שנדפס בפריט בשנת תקכ"ה, מפורש כל היחס. ר' יצחק רותשילד היה פרנס ומנהיג כפפדי"ם, בנו ר' שלמה רותשילד היה אב"ד בק"ק בווייצבורג וכפרידברג, בנו ר' מנדל רותשילד היה רב גדול ומפורסם. נאון ומקובל. שחבר ספרים הרבה. כתחלה היה דרשן ומויץ בפראג, אה"כ רב אב"ד בכמברג, אה"כ רב המדינה בנסיכות הסן וכסוף אב"ד בוויירמיישא (ווארמס). שנים רבות צם משכת לשכת. מצבתו עודנה נמצאת שם. גם מנורה תלויה וסית, ששמו הרוח עליהם בתהלות רמות. בנו ר' שלמה רותשילד באמיינגן, היה אב"ד הרחי"ג ר' כועז רפאל רותשילה, מחבר הספר הגיל והוא כותב שם על הגאון ר' יצחק רותשילד, שהוא "מנוע היחס ומדות אשר מעולם אנשי השם". עוד עתה מצויים באשכנז רבנים וחכמים מן המשפחה הזאת. אחד היה ר' מאיר רותשילה, שטאם ברבנות אחרי למדו בשיבות פראג, פרסבורג, לבוב, ווארשא ונכנס לשלחני בהבנובר וקנה לו חכמה רבה בעיני פנינג ויסד לו שלחניה בפפדי"ם ובגלל חריצותו וצדקתו ויושר לבו מצא חן בעיני הנסיך המושל בהסן ובעיני אצילי המדינה ורכש לו את הקרן היסודית לעשר בית בניו, שעשש הקיסר לכארונים.

משומד נגד משומד. בכדופסט שוחקים הרבה על המשומד בארון דייטש האטוואני. בקלוב של המיליונרים בקש הכארון פעיערווארי להכנים שני חברים חדשים, כן המניסטר הקודם הורנסקי והדירקטור של בנק גדול עמערין וואידא. את הראשון קבלו תיכף ועל וואדא נתקשו, כי הכארון דייטש התרעם, שכבר ישנם ארבעים אחוזים ממאה יהודים בתוך הקלוב, יותר אין נכון לקבל עד שימות אחד. והנה הכד יודעים, כי וואידא הוא משומד לא פחות מדייטש. ואין מבין איך לא התבייש המשומד לכדוק ביחוס חברו.

מן הראש מסריה הדג. במועצת הממלכה באשכנז התרעמו שוב החפשים בדעות על הנהגת הצבא. כי ממאנה היא למנות יהודים לשלישים על הצבא וזהו נגד החקים היסודיים. ככל פעם שהמניסטר לצבא שומע תלונה כזאת הוא מחפש אחרי אמתלא קלוישה ומבטיח, כי כל הראוי למשרה ממנים אותו. הפעם לא מצא עוד אמתלא, כי בפירוש דרשו אנשי הצדק הנצרים, כי להבא כל תהי הדת ענוב כהתמנות בצבא. או נפתחו שפתי המניסטר וגלה את האמת, כי זה מתנגד למצות המפסד העליון, כלומר הקיסר אינו רוצה ומי יאמר לו מה תעשה. לא הנם אי אפשר לאשכנזי לאומי שדא יהיה צורך ישראל.

מות רותשילד. נפתחה הצואה ואין כה י"ב מילונים לצדקה. כמו שיצא הקול, אלא שתים ואין מפורש מה לעשות בהן. הרשות ביד היוזשים לחלקן כפי ראות עיניהם. כודאי יחלקו את הכסף בין מוסדים, שהיה אביהם רגיל לתמוך בהם כחיו. מוסדים יהודיים— אולי מלבד בית החולים היהודי— לא ימלו חלק כראש, כי בני רותשילד רחוקים מן החיים היהודיים. אב"ד רק הם אין מחויקים את עצמם כיהודים, ואולם הנהגת העיר בוויץ הראתה אותם ככרי, כי בעיניה יהודים הם ואינם ראויים לכבוד למרות המיליונים העצומים, שנדב בית רותשילד למוסדים נכרים ואפילו למרות הנדבה למצבת זכרון של לואיג'ר. בשיבות מועצת העיר בוויץ קראו היועצים הרולד וניישטמאדטל תגר על ראש האזרחים, שלא מצא לנכון לכבד את הנפטר בהלויתו, שהיה הגדול בכל בעלי הצדקה בעיר ונתן ביד רחבה לא רק לבני אמונתו, כי גם לנצרים כלי הכדל, וזהו כפית טובה.

הרב דקטור מנגוס. הרב הציוני הצעיר ד"ר מנגוס, שהתפטר מהרבנות מהיכל "עמנואל" בניו-יורק יען לא יכול להכניס מעט יהדות בתוך בעלי בתיו המתבוללים המתפקדים, נתמנה לרב בכיה"כ "בני ישורון", שקבל עליו את התנאים האלה, שהתנה עמם הרב: על הקהלה להחזיק ביהדות המסורה, שאינה משתנה בשום זמן ומקום. על הקהלה להחזיק לא רק ביה"כ לתפלה, כי-אם גם בית מדרש ובית עם, לגדל בהם חיים יהודיים. על הקהלה להרביץ יהדות לא רק בין חבריה, כי-אם ביהודי ניו-יורק בכלל ורשות להרב להרחיב חוג פעולתו כפי ראות עיניו ועל הקהלה לתת לו צרכי פעולתו זאת.

ירושלם גושעיה. נשתיים נושעה ירושלם. צרת הבצרת חדלה, ירד גשם לרוב והבורות נתמלאו ולא רק גשם, כי-אם גם שלג וקור ארפי שלט שם. ושנית הורד מכנו מזכיר הנציב, שהיה שונא ישראל ועמד לשטן להם. עתה נודע, כי לקח שחר והטה משפט ועמד לדין.

גזירות חדשות בפלך משרניגוב ברוסיה גרשו את היהודים מן היערות, אע"פ שהם בעלי גילדה ראשונה ולפי הסינאט יש להם רשות לעסוק בנדוע יערות. בפטרבורג נאסר לסרסורי הכרוא היהודים לעסוק בעסקיהם, אע"פ שהם בעלי גילדה ראשונה.

הגואל החדש. הפוליטיקן האנגלי שאו שפרסם בעתונים רוסיים ואנגלים כי הוא רוצה לכונן מדינה יהודית חפשית ליהודים בא"י, הוסיף לבאר הפצו כעתון הרוסי "רוסיא", "רוסיא" — הוא כותב — צריכה להפטר מן היהודים, נס שאר המדינות רוצות לפרוק עול היהודים, לכן אין דרך רק לעזרם להתנחל כפלשתינה ובסוריא, לעסוק בחקלאות וכמסחר ובחרשת. המדינה תהיה כלתי תלויה ותעמוד תחת חסות הממלכות באופן רצוי למורקיא. הוא רוצה לבא בדברים עם ההסתדרות הציונית ושואל מי ומי רוצה לעזור בכסף למעשהו? כמדומים אנו, שהיהודים יהיו הראשונים — שלא יתנו.

לוטריה לצדקה גדולה. החברה "אהדות" בוויץ, שמטרתה להאכיל במחיר קטן מאד יהודים דלים הבאים יום ליער הממלכה וגם סטודנטים יהודים דלים ערכה כרשיון הממשלה לוטריה והיא מוכרת שמרי גורלות. מחיר האחד רק כתר. הזכות הראשונה היא שלשים אלף כתר מלבד זכויות קטנות הרבה. החברה הזאת האכילה גם את מחנה המזונים, שכאה ויניה. חובה על כל יהודי לקנות שמר גורל בזה. האדרסה אל הח"י: Verein Einheit Wien I., Wollzeile 24.

עוד שליחות יד בזכות יהודית. עשירים יהודים בלבוב יסרו לפני שנים אחדות עתון יומי פולני בשם "וועק נאווי", למכרו כזול, למען יהיה עכ"פ עתון אחד, שאינו חורץ לשוננו ליהודים ואינו משיץ עלילות שוא. כהיות רוב קוראי עתונים בלבוב יהודים הצליח העתון ויש בו ריח רב. עתה הכריחו הפוליטיקנים הפולנים את בעלי העתון היהודים למכור את חלקיהם ואין עוד לנו אף עתון אחד בלשון המדינה להכחיש את הרבות הברדיות.

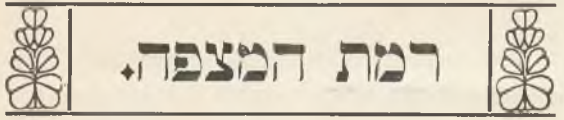
הקנס בשביל האמת. הקנס העצום, שהטילו שלטוני המחוזות והערים על היהודים, על אשר רשמו

כתבני מספר העם את האמת, כי יהודית היא לשונם נתאשר מטעם הנציבות ורבים כבר נחבלו. את המחאות אל המניסטרים ואל כיה"ד העליון, שעל בתי הפקודות, טוב לשלוח. אבל קודם כל עלינו לבקש מאת המניסטרים, שיפעל על תקיפי גליציא להוריד את הקנס עד השיעור הקטן, כי אף לפי דעתם, שאין לכתוב "יהודית" אין זה עוד פשע ומרד. על זאת העירונו את צירנו מר אדולף שטנר והוא עשה כן והואיל לכשרנו, כי דבר על זה עם המניסטר גראף וויקנברג ועם הממונה מר מינדל והם הבטיחוהו, כי כן יעשו.

עלילת דם חדשה. כטשווא פלך באראניא באונגרו נעלמה שפחה צוענית. מיד העלילו אנשי המקום על האשה היהודית פריי, כי היא גנבה אותה ושלחתה אל יהודי בקאראנזש ומשם נשלחה לדיאקובאר לשחטה ולחנך בדמה בית כנסת חדש. כעמל רב מנעו השוטרים את הנצרים משלוח יד ביהודים והתאמצו לגלות מקום הנערה וגם מצאוה וספרה, כי אמנם אשה יהודית הוליכה אותה ליצחק ענגל. בדרך קפצה מתוך מרכבת מסו"כ ושרתה בבית נצרי. עתה חוקרים מפי הצוענית, לדעת מי הסית אותה לומר כן.

יהודי אונגרו עומדים על נפשם. הסוחרים היהודים בלעיטא התאוננו לפני המניסטר למסחר, כי אגודות המונסוס, שנוסדו לקפה פרנסת היהודים, חפשים מכל מס ועליהם מטילים מסים כבדים. הסוחר היהודי משלם מס ק"ם כתר לשנה וחמשה כתרים ישלשים הלר מכל חבית יין, בעוד שחנות הקונסוס, המוכרת סחורה הרבה יותר ממנו, משלמה רק ד' כתרים ומן היין רק כ' הלר ואין היהודים יכולים להתחרות עמה.

סה ראו השרים הפולנים לקחת כסף מהפקודים, אשר אסרו כי שיהתם יהודית כאשר הם יהודים? זקן בית הפולנים כחוק וכספשי הורה, כאסרו, אם יהודים הם יתנו כופר בפקוד אותם כסצות התורה. שרי"פ.

הזקיה מלך יהודה בתור גואל.

סאת מתתיהו מיוזש.

1.

בהתאמה להפשט כארה המסורה העברית המאוחרת את הכתובים המשיחיים שבישעיה (ז' ומ') על הזקיה מלך יהודה. כן דרשו עליו את המקראות, למרכבה המשרה" (מ' ו') (שבת נה), כי ילד יולד לנו" (מ' ה') (סנהדרין צד). "המאה ודבש יאכל" הנה העלמה הרה" (ז' יד—ט"ו) (במ"ר פ"ב ד').

כמצאוות לא נשם חזקיה את המחזה האצילי, אשר צפה עליו אמן-המליצה ישעיה הנביא. אמנם הוא היה מלך ישר ועשה "ככל אשר עשה דוד אביו" (מיב י"ח ג', דהייב כ"ט כ'), אבל תקופה חדשה של אושר לאומי לא פתה, גהה לישבר ישראל לימים רבים לא הביא, הוא הסתפק "כי יהיה שלום ואמת רק בימיו" (ישעיה ל"ט ח). שר שלום, המביא "שלום אין קץ" מעתה ועד עולם, לא היה בן אהו.

על דברי נביאים להתקים. חזון מטיפי עתידות לא יפול ארצה. נפש מאמיני ישראל אחזה בתוחלתה ותקו הלאה. אמנם בפעם הזאת לא הוציא חזקיה אל הפעל את השלום הנצחי, אבל הוא יבוא עוד פעם ויהיש נאולה לגולי ישראל, ר' יוחנן כן זכאי, כשראה א"ע הולך להפטר מן העולם, צוה להכין כסא לחזקיה מלך יהודה שבא (ברכות כה:), כן זכאי, שראה בעיניו את הבית נהרם ע"י הרומים, את מרכו האומה מעי מפלה, בטא כרנע מותו את תקותו החזון, כי שר שלום חזקיה מלך יהודה הולך ובא, "לשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה". חזקיה מלך יהודה ינאל עוד לע"ל, לכן קראו את שם המשיח "מנחם בן חזקיה" (סנהדרין צה:), (כמו דוד ובן דוד) במקום "בן דוד", כלומר המנחם יהיה מעין חזקיה, בקצת מדרשים מאוחרים (ס' זרובבל) נקרא משיח, "מנחם בן עמיאל". עמיאל הוא שבנוש מן עמיאל, שמו של חזקיה בהכתובים המשיחיים (ישעיה ז' יד).

מתי הכתה שרשים האמונה בחזקיה גואל קשה לומר. בכל אופן בימות ר' יוחנן בן זכאי כבר התאחזה והתקבלה גאל טובי האומה. יתכן שהאמונה הזו קדומה הרבה יותר. אם הנוסחה של תרגום השבעים אינה מתוקנת על ידי הוספה מאוחרת, אז יש ראייה שכבר במאה הני לפני ספתי כוונו היהודים את נבואת ישעיה בדבר חזקיה על ימות הנאולה העתידה לבא. כי השבעים העתיקו בתוך שמות חזקיה (ישעיה מ' ו') 'מלאך העצה' מאין לחזקיה המלך הכנוי מלאך? בודאי שמו בזה לבס לזה אשר יבא 'כבר אנש עם ענני שמיא' כלומר על המשיח שיגאל לעיל. כלומר ראו בחזקיה את הגואל, שיחזור בתור מלאך משיח בקץ הימים.

סתם אמונת העם היתה שהמשיח הגואל יהיה דוד או בן דוד. על-כן הרגישו רבים איזה נגוד בזה, שהגואל יהיה חזקיה או בן חזקיה. ונסו בשביל זה לעשות פשרה, שבתוך הגואלים לעיל יבוא יחדו 'חזקיה אליהו ומשיח' (שהשיר פ"ח י') (משיח בן דוד). אבל פשרות אינן מניחות את רוח איש. הגואל העקרי יוכל להיות רק אחד: או דוד או חזקיה. העם היה נוטה אחרי האמונה הקדומה יותר, אחרי דוד גואל. לפי זה נבואות ישעיה על חזקיה מה תהיה עדיהן? ובעל כרחם תרצו: חזקיה בעצמו היה צריך להיות משיח בזמנו, אבל היו מעצורים שעכבו ולכן לא יגאל עוד: 'בקש ה' לעשות חזקיה משיח ואת שנחריב גוג ומגוג ושר העולם כבר בקש לומר שיריה' (יבמות טז:). וגם דורו של חזקיה היה ראוי לנאולה. הדור הזה היה חשוב יותר מדורו של משה ויהושע. 'שקר החן זה דורו של משה, הכל היופי זה דורו של יהושע, יראת ה' היא תתהלל זה דורו של חזקיה' (סנהדרין טז:). ולא רק יראת שמים, גם כח ידים היה להם. היתה לדור חזקיה אימה על אויב, כמו לדורו של משיח (שהשיר פ"ז י') גם שנחריב היה ראוי להיות גוג ומגוג, מתנגד הגון למשיח. לפיכך היה כל כך היילות, כמו שיהיה לגוג ומגוג לעיל (ת"י ישעיה י' ל"ב). ומירו לקח חזקיה את האוצר, שיהיה לעיל למשיח (פסחים ק"ח:). מפלת שנחריב היתה ג"כ בשעת הנאולה, בליל פסח (שמיר פ"ח:). אחרי המפלה התפרסם שם שמים בעולם והתגירו בני מלכים בקרונות של זהב ובנו מזבח לה' באלכסנדריה (מנחות קט:).

הכל היה מוכן והגון לנאולה בזמנו של חזקיה רק עכוב קטן בטל את הכל. בנקל יכלה לנקר שאלה במוח איזה איש, האפשר שהיה דבר, שעכב את נבואת ישעיה להתקיים? ואולי באמת היה חזקיה המשיח, שאליו קוו? הלא יש דעה, שזמן משיח רק ארבעים שנה (סנהדרין צט:). והתקיים האושר המשיחי בזמנו. כה חשב ר' הלל באמרו, שכבר אכלו את ימי משיח בימי חזקיה (סנהדרין שם). אין בזה כפירה בלל. הדעה הזו היא רק תוצאה עקבית מן האמונות שקדמו לה. לא נמנעו, שההתנגדות להנצרות גרמה גם במקצת לדברי ר' הלל האלו. אבל בכל אופן הגורם הזה לא היה עקרי, אלא חיצוני וצדדי.

II.

ההתנגדות להנצרות השאירה אמנם רשמים עמוקים בצורת חזקיה בהגדה ישראל, אבל בפניות אחרות. בנבואות עם הנצרים הראשונים היו מטעמים חכמי היהודים, שהמשיח האמתי הוא רק חזקיה ואילו מכון הכתוב, שב לימינו (תהלים ק"י 1), אשר הנצרים היו דורשים אותו על משיחם (מתי כ"ב מיג אנרת בר-נבא י"ב). והנצרים להפך, עמלו להקנות את צורתו המשיחית של חזקיה ואמרו שחזקיה לא היה ולא יהיה משיח, יחסו למשיח הוא רק זה, אשר חזה בחלום את הגיהנם, את שרי העה"ז ואת האהוב (משיח) (הספר הגנוז הנצרי עלית ישעיה א'). הכתובים בישיעה ז' וט' אינם מכוונים לחזקיה ודרשו אותם הנצרים על גואלם, באופן הנודע המיוחד להם (מתי א' כ"ג, מעשה פטרוס (גנוזים) ב"ה ד'). היהודים שאפו מצדם להראות את יתרון חזקיה ומעלתו הגדולה בקדושה. היהודים ראו בהנצרות, בתור אחת מטגרותיה הכי גדולות, את הפולחן המזר של השבעות ולחשים, שהנהיגו הנצרים בשם ישוע (עיינ

1) Justinus Mart.: Dialogus cum Tryphone 33. 83.

ספרי: העמים העתיקים וישראל 133). והנה יכלו הנצרים להיות מונים את ישראל, שגם אצלם נהוג פולחן בזה, אבל בשם שלמה. האסיאיים היו מגרשים דבוקים בשם שלמה ובלחשים שהשאר 2). יש תבונה יהודית בלשון יוגית 'הנני משיב אותך בשם השבעת שהניח שלמה על לשון ירמיה ודבר' 3). אנשי סוד היו נוהגים להשיב רוחות גם בימים מאוחרים לרפואה (שה"ש זוטא פ"א). טובי ישראל, שהיו רודפים תמיד אחרי טהרה וקדושה, היו מתנגדים למפלוגות כאלה. להלוחש על הטכה אין חלק לעוה"ב (סנהדרין צ). ולכן גם צריך להבטל ספר הלחשים, שהיו נוהגים בשם שלמה. מהתנגדות להנצרים עקרו חכמי ישראל את לחשי שלמה מזכרון ישראל. את גניזתם תלו באילן גדול ואמרו, שמי שהיה ראוי להיות הגואל האמתי, חזקיה, הוא גנו את ספר הרפואות של שלמה (ברכות י). שמע הגניזה הזו חדר גם לחוג הנצרים. ההגמון אוביווס, שנולד בקיסרין, מזכיר את הגדת הגניזה הזו 4).

משיח היהודים אינו מנכב לחשים, אלא מבטלם. זאת הטעימו היהודים בהגדת הגניזה של חזקיה כנגוד להנצרים. באמת אצל הנצרים נשארו כמה ספרי לחשים ואמונה מפלה בשם שלמה. כעין זה נמצאו עוד היום בלשון יוגית 'צוואת שלמה' המכילה דעות עיר כחות השדים והמלאכים ודברי הוית כאלה, וכן 'מפתח של שלמה' עם תוכן רומה וכאלה.

אף המחמיריני הרגישו פגימה בתורת ישראל, לראות בשלמה מיסד לחשים. כמוראן (סורה ב') מבקש מהמד להצדיק את שלמה, באמרו שספרי רפואות המפורסמים בשמו (אצל הנצרים) מוסיפים הם ע"י רוחות הטומאה. חזקיה גנו את ספר הרפואות של שלמה; אף את שאר ספריו היו רוצים לגנוה, לולא איזו מאמרים טובים שבהם (אדר"נ פ"א). אבל הספרים האלה כבר זכו בקדושה, שכתבם חזקיה וסיעתו (ביב יד:). מה שראוי להגנו נגנו. 'שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויוד מן התורה אינו בטל לעולם' (וי"ד פ"ח). בהמלים 'כיוצא בו' יש רמז על הנצרי, אשר אמר גם כן: 'אכן אני אומר לכם, עד כי יעברו השמים והארץ לא יעבור יוד א' או קוף א' מן התורה' (מתי ה' י"ח) והמגמה היתה לבטל את כל התורה המעשית, בעד העם היהודי בטל גואל כזה.

הגואל היהודי מלמד את העם. חזקיה דרש בחד סר רבנותא (סנהדרין כה:). אבל הוא אינו מרפה את ידי לומדי תורה, אלא להפך, חזקיה היה דוקר את כל מי שלא היה עוסק בתורה. ולא רק חכם, גם מלך היה חזקיה, מלך גדול. בתורה וגדולה כמוהו לא היה בכל מלכות בית דוד רק שלמה (גמין נט) ושלמה חטא. חזקיה בחיר מלכי בית דוד. ולכן גם כשהגיע אליו תור כל חי ולקברות הובל, קצו היה קץ נכבדים, לא חרפה ומיתת צלב. מי שהיה צריך להיות גואל ישראל, נעשה לו כבוד גדול במותו והושיבו ישיבה על קברו "יב"ק טז:). בנגוד לזה בטל בימות הרבן בית שני פולחן של כבוד, שהיו נוהגים היהודים בקברו של שלמה 5) רק למשפיעים ברוח הטהר על ישראל ראוי כבוד אחר מותם.

- 2) Josephus: Antiquitatos VII 2.
- 3) Dietrich Abraxas 138.
- 4) Sachs: Altertumsforschungen I 68.
- 5) Dios: Xiphilin XIX 15.

עיון בספרים חדשים

ביבליותקה גדולה הוצאת "תושיה".

מאתים הספרים, שקבלה תושיה ע"ע להוציא, יוצאים כסדרם וכל ספר הוא אבן גדולה ושלמה לבנין הביבליותקה הגדולה, הראויה להמצא בבית כל משכיל עברי. בזמן האחרון יצאו לאור הספרים האלה:

כ"ד—כ"ה קבוצת מאמרים מאת אברהם גייגר ע"י ד"ר שמואל פוזנאנסקי, מחברת ראשונה. המה מאמרי גייגר, שנדפסו בזמנם בעתונים וקבצים עבריים שונים. המה מקור חכמה בידיעת לשוננו, כבאור כמה מקומות בתנ"ך ובדחז"ל ובמסורותינו. במחברת הזאת באו המאמרים האלה: הוראת מלת זכור; פעל כדר;

ע"ד שרש צדה במקרא, במשנה ובתלמוד ירושלמי. במדרשים ובמשניות הקרובות; חלוף דל"ת ורי"ש; טעיות הנולדות משווי האותיות הדומות; לקוטים שונים בחכמת הדקדוק והנקוד; סומכוס המעתיק היוני; ע"ד איזו מחלוקות, אשר בין הצדומים והנלוים אליהם ובין הפרושים והפרש בין ההלכה הקדומה למאוחרת; מעשה הירודים (הורדוס); עם הארץ; שם הקדש אל; צלם אלקים; השופט כל הארץ וכו'; ראה את פני ה'; כי לא יראני האדם וחי; ענל; ההלכה הקדומה והתרגום הירושלמי; חמירות שונות בתלמוד ובמדרשים (כולל מאמרים שונים). כל אלה פנינים יקרות בחכמת חקירת דברי קדמונינו ודרכיהם.

כ"ו—כ"ז כל כתבי מ. ד. ברנדשטטר, הלך שני, טיבם של ספרי כ"ש ידוע, הוא מגדולי המספרים בדור העבר, דור שאיפת ההשכלה ומעמו לא פג גם היום וגדל כשרונו נראה כבר בזה, ישפלו לו מבקר רופא את המא מולדתו הנליצית, אע"פ שעודנו חי בתוך עמו יהודי גליציה, דבר שלא זכו לו בעל-כשרו אחרים פה, אף גדולים ממנו. הן אין לחטוא ולבקש הטעם בכלל "אוהבי עשיר רבים".

כ"ח—כ"ט דמדומים. שירים מאת יצחק קצנלסון, חלק שני, למשורר הצעיר הזה עלה מה שעלה לכל הסופרים המקדמים לכבר פרי רוחם ולהתיצב בין גדולים בנערותם. הם נישאים כל ימיהם כשירונות בינונים בלתי מפותחים. ונכצו מסנו למצוא טעם העורך, שמצא לנכון לזכותנו בקבץ שירים כאלה.

ל"א—ל"ב יהדות ואנושיות, קובץ מאמרים חלק ראשון, מאת ד"ר יוסף קלוזנר. המחבר רוצה לתת לנו, לפי דבריו בחקדמתו, דעותיו, על אותם הענינים העיוניים, שבהם פוסק הפירוד, שבין המחשבה האנושית הכללית ובין המחשבה היהודית-הלאומית, בפני שהיהדות המתגלית בהם היא האנושיות גופה בצורה לאומית. יותר נכון: אותם הענינים האנושיים הכלליים, שבהם נתגלו כחה והשפעתה של היצירה העברית הקדומה, ואותם הענינים היהודיים-הלאומיים שיש להם גניעה ישרה בפרובלמות העולמיות ושלפיכך הם מרחיבים את מושגה של היהדות ואת אפקה ומוציאים אותה מתוך חוגה הצר של עכשו לתוך העולם הרחב, שהורכב משני כחות עולמיים גדולים, מן היונות ומן היהדות... רוצה אני להראות על האנושי הנצחי שביהדות ולהשיב בזה לכל הפחות מקצת תשובה על שאלת "על מה אנחנו סובלים?" לאותן הנפשות העדינות מישראל, שאינן מסתפקות בקיום לשם הקיום" הספר הוא כעין מורה נבוכים חדש והרבה יש לבעלי הספק והיאוש ללמוד ממנו. אך חבל, שאלה שהדברים ערובים כנגדם לא יקראו כלל בספר הזה ואלה שיקראו בו כבר עשו בעצמם משפט על הנבוכים. ובכ"ז היה הספר לחוקר דברי ימינו כאחרית הימים כעין ראי לדור הנבוך הזה.

ל"ג—ל"ה לקורות הרבנות מאת ש. א. הורודצקי, קובץ תולדות ר' יצחק אבובי הראשון ר' ישראל מבריינא, ר' יוסף קולון, ר' משה אלשקר, מהרש"ל, רמ"א, ר' מרדכי יפה, מהר"ם לובלין, מהרש"א, מהר"ם ש"ף, ר' מנדל קרבטל, ר' גרשון אשכנזי, דוקא אלה? אכן מקרה הוא.

ל"ו כל שירי ר' שמואל הגני, ערוכים וסדורים, מוגהים ומבוארים ע"י חיים בראדי, נספר שני, העבודה מדויקת ומקפת והבאור רחב כאיזה פירוש מן האחרונים על תנ"ך. טוב שלא יחסרו השירים הקדמונים האלה מביבליותקה עברית. התועלת רק ארחיולוגית.

ל"ז בשירה ובלשון, קובץ מאמרים מאת סיכה יוסף ברדיצבסקי, מכיל את הענינים האלה: בספרות היפה; אמונת ושירה; ביפה ובשירתנו אנו; בדבר הלשון; בדבר לשון וספר; שניות. ברדיצבסקי יש לו תמיד מה לדבר אלינו. אם יש לו בכל יום גם מה לומר — זאת היא שאלה. הוא מרכה כל כך לכתוב ולהוציא ספרים עד שבעל כרחו הוא נעשה לפעמים מנכב. חסרונו הוא אותו החסרון, שהזכרנו בשירי קצנלסון: הוא הקדים להיות מחבר בנערותו וההרגל לחבר ספרים נעשה לו למבע והוא מחבר ומוציא בחפזון כטרם בחן את הכתוב ובטרם נקחו ובכ"ז הקורא כל ספריו ימצא בכל פרק דבר הראוי להאמר.

ליה ר' ישראל סלנטר, חייו פעולותיו ותלמידיו. מאת שמואל רוזנפלד. הרב הזה, המופלא בדורו והמיסד ישימה חדשה בלמוד התורה ובחנוך תלמידיו הישיבות, שלא יסתפקו בפלפול לבד, אלא ילמדו גם רוח היהדות, מוסרה ומאורה למעשה — ראוי באמת למצבת זכרון חשובה בספרותנו. הוא נתן ערך חדש לישיבות וחבב את התורה ודרכיה על עמנו. לולא הוא הייתה התורה מפרסמה להשתכח מישראל. לי"ט כתבים נבחרים מאת הלל צייטליץ. כרך ראשון: הטוב והרע. הלל צייטליץ הוא בין סופרינו החדשים מה שהיה שד"ל בין סופרי דור ההשכלה. מוזין בכל חכמה ומדע ונדעות חכמי הזמן, הוא בכ"ז מלא וגדוש מרוח התורה וממאור היהדות. וכמו שד"ל בשעתו הוא מעכב ביד חזקה ובכח הוכחות הגיוניות, שלא יתפכו הכרין את הקערה על פיה, מתקן כפי כחו מה שהם מהלקלים לפעמים בקלות דעת. פעולתו חזקה עתה בעתונות הזרנגנים, לחבב את היהדות ולהראות לעם את המאור שבה ואת יתרונה על הניות ועל ההשכלה המוטעת וההפקרות והחמירות. לכן גם ספרו זה נקבל בחבה מיוחדת.

מ' כתבים נבחרים מאת יה"ל עם תמונתו ותולדותיו. ע"י מ' מ' פייטלזון, כרך ראשון. הספר מכיל שירים נקבצים מעתונות שונות. בעיני קורא בדור הזה יהיו השירים לא יותר מכינונים. הרעיונות אינם מקוריים והפיוט אינו מתרומם מעל השמחיות של דור המליצים.

עורך הדין.

ד"ר הענריק שאענוועטמער לשכתו בקראקא רחוב פלאריאנסקא 6

אונזערען פאמיליען עמפפעהלען וויר דיא קאלינער ציכארע יוויפ'ס בעסטע

הריני מברך בחבה את גיסי היה הג' מ"ה יעקב אָרנשטיין לארוס בנו היקר מר שמואל יוסף. ש. מנחם לזר ואשתו.

הנני מברך במז"ט את ידידי מר שמואל יוסף אָרנשטיין פה לארוס.

אנשל יוסט — וויעלקיע-אָמשי. הח' שפה ברורה כסמבור הישנה מברכה במז"ט את חברה מר אברהם סג"ל לארוס ומביעה לו תודתה על גרבו ד' כתריו.

ברגשי ידידות מביעה אני במז"ט לחתונת מ' חנה רייזנער ברישא עם ש"ב מר יעקב לייזנער בנאדיבי. מז"ט לכל המשפחה.

צפרה ליעכער — קראסנא. כרביבים עלי דשא תערף ברכתי במז"ט ורוב אושר לידידי ורעי מר יוסף שוואב לארוס. מז"ט להוריו. לאחיו ולאחיותיו.

משה יצחק האלאמע — זבארוכ.

הנני מברך ברוב חבה את רעי אהובי מר משה ראמינישין לארוס. אהרן ליב ביער — רדימנא. הריני מברך במז"ט ורוב אושר את ש"ב הנכבד מ"ה ירחמיאל קאסיערער מסקאלע לארוס עם מ' שרה בולכובר באוזיראן. מז"ט להוריו. חיים נאגלער — לאנאוועזע. מקרב ולב פנימה אביע במז"ט למר אברהם דאָרנ-בערג במרנוב לארוס עם מ' צביה געמין מז"ט להוריו. אלמער יחזקאל מאהלער — מרנוב. הנני מברך בחבה רבה ובגיל וחדוה את אחותי מ' גאלדה ואת התנה מר ליב מארקאוויטש במרזעבין לארוס. פייוול קלויזנער — בריגל.

קן כרוז.

שאלות הרבנות עומדת על הפרק פה עירנו ובאסיפת ראה"ק נמנו ונמרו פה אחד, לפתור אותה עד 15 | 911, היינו לקבל רב גדול בתורה וירא ה' וראוי הוא לאותו אצטלא עפ"י חוקי הממשלה מן 21 מאָרץ 1900. שכרו שני אלפים וארבע מאות כתריו לשנה (2400 K.). מלבד הכנסות צדדיות, העולה לסך הגון כנהוג. מי שיש את נפשו לקבל את הנזר והעמרה עליו לשלוח תעודתו להנהגת הקהל עד ר"ה ניסן דהאי שתא הבע"ל. גלינא לסדר והודעת להם את הדרך ילכו בה וא"י המעשה אשר יעשו. ראשי הקהל אלמער פרענקיל, מרדכי רעה, אפרים כ"ץ.

דארלעהען אויף לאזע אונד אנדערע ווערטפאפיערע

אין יעדעם בעטראגע צו ביליגסטען בעדינגונגען. — ריקצאהלונג אויף איינמאהל אָדער געגען

מאנאטליכע טיילצאהלונגען

לאזע, וועלכע בייא מיר פערקויפט ווארדען קענען זאפאָרט געגען בעקוועמע באַנאטראמען ריקנעקויפט ווערען, וואָדורך דער זאנצע קורסווערט אכציגליך איינער אנגאכע צור פערפוינג שטעהט, אונד דאָך דאס שפיעלרעכט געוואהרט ווירד.

צור ציעהונג אס I מערן עמפפעהלע איך

וויענער קאָמונאללאָזע

3 ציעהונגען יעחרליך — הויפטטרעפפער יעדענסמאל קראנען 300.000 נעכטס צאהלרייכען גראַסען נעכענטרעפפערן, געגען באר לויט מאַגעסקורס צא קר. 550 פער שטיק, אָדער אין

מאנאטראמען א K. 23

געווינרעכט זאפאָרט נאך איינזענדונג דער I ראמע פר. פאָסטאנוויזונג אויף גרונד איינער געזעט-געמעסס אויסגעשטעלמען פערקויפט-אורקונדע.

EDUARD URBAN, Bankhaus Brünn

אין אייגענען הויזע. Grosser Platz 23|25.

פאָלדע, שטאבילע וויעדערפערקויפער שמעללע איך אן.

ביליגע פרייע. האָע פראָוויזאָן

וועהרט אייך!

דא דיא קראמיער כעפּעלקערונג דאס אָקאָזימער ביער באַ-קאָזימער, ווייל דיא שענקער דאס זעלכע אונזערעכטפערטיגט נור פֿיר יודען פֿערטייערען אונד איינע 1/2 ליטער ביער מיט 24 העל. פֿערקויפען, זאָ האט זיך דיא ערשטע קאָרוינער ביערברויערייא דעס גראפּען לאַריש'מענדן ענטשלאָסען, פֿיר דען יודישען שמאדטטייל איין בעזאָנדערעס

האכנרעדיגעס עקספּאָרט-ביער

צו ליעפּערן. — פֿריפט עס, מאן פינדעט עס בעדייטענד בעסער אלס אללע היעזיגען ביערע אונד ווירד עס מיט

נור 22 העללערן פֿיר 1/2 ליטער אויסגעשענקט.

וויר מאכען היער נאמדהאפט דיא שענקער, וועלכע שאָן יעצט דיעזעס פֿאַרציגליכע ביער פֿיהרען:

אין דער באַזיעצאליאנאסע עמאנעל גלאזער, יאזעפּס-גאסע שמען שניר, אם סטראדאס סאלא נארמאן, וואווינצאגאסע ר. פלאנטשער, מאסטאואנאסע ה, וואכסבערג, אלטע ווייכסעלנאסע וו. ריפנער.

ווער דיעזעס ביער איינפֿיהרען וויל ווענדע זיך אן Karwiner Bierniederlage Sr. Exc. Graf Larisch-Mönnichschen Brauerei ul. Dietl. 89, Vertreter Ferd. Schnapka.

את בית מסחר הספרים הגדול המפורסם

של ר' אהרן פויסמ ע"ה

קניתי זה איזו חדשים והנהו עומד עתה תחת רשותי, והנני עושה כל מה שביכולתי להגדיל המסחר ולהאדירו הן בכמות כל מיני ספרים, שנחסרו עד היום מהרשימות של ר' אהרן פויסמ, והן בכמות חדש הרבה ספרים ישנים וחדשים, שנתוספו מזמן הרפסות הרשימות עד היום, ומעתה תהי' הנדבה חדשה ומתוקנת, לשרת את הקונים בזריזות וכדיוק וגם המחירים יהיו במהח הישנה. ע"כ אבקש מהמוראים הנכבדים יהיו כל מי שירצה לקנות או למכור ספרים הן ישנים הן חדשים, מוכן אנכי להפיק רצונם עצה"ש הן במזומן מעות והן בהלופין על ספרים אחרים. וגם זאת להודיע, כי זה ישנים רבות, אשר הנני סוכן בית-הרפוס ומסחר הספרים של האלמנה ואחים ראָס בוויילנא, ויש לי זכות של

ממכר יחידי בכל מדינות עסטרייך ואונגארין.

ע"כ כל הסוחרים בכל מקום שהם וכל הקונים שירצו לקנות מספרי הרפוס של ר' ראָס בוויילנא יפנו אלי ואפ"ס רצונם בכל האפשרי ולחשוב העלים וגם הכריכות הכל כסקח הישנה וגם להסוחרים שיקנו סכום מסוים לתן פיצ' הגון לפיע הקניי.

שמעון ניימאן.

מוכר ספרים בעיר טארנאוו (גאליציען) ופה קראקא.

האדרס לקראקא יש הפירמא הקידמה:

A FAUST KRAKAI

בית הרשת הציקוריא של

פאסט, וויטמאיר וסאפיר במרנוב

עומד במעלה העליונה בתכונת החמר יסדר עבודתו וסחורתו אינה נופלת כמאומה מסחורת בתי החרשת במערב. אבך יש לה שתי מעלות, שאינן בהם: א) היא מעשה ידי יהודים כשרים וחרדים ואין בה שום חשש שומן אסור וחמין בפסח, כמו שיש בכל הציקוריות מעשה ידי נכרים, שכל גדולי הרבנים והנאונים, כמו הרדיג ריש סופר מקראקא זצ"ל, הנאון ריי שטעלקיש מלבוז זצ"ל, הנאון ראייל הורוויץ מסטניסלב זצ"ל והנאון ר' שלום מרדכי שוואדראן מברעזאן זצ"ל אסרון באיסור חמור, למרות ההשגחות והעידו, שישנן תחבלות להטעות את השומרים וכמעט מן הנמנע, שלא יתערב בהן שומן איסור. כ) הציקוריא של הפירמא היהודית הנ"ל היא סחורת הארץ הזאת, שחובה על כל יושבי המדינה העניה לבכרה על סחורות חו"ל וכפרט שאינה נופלת כמובנה מאחרות. בעת ששוואניו שיקדים להרגיל את הנכרים, שלא יקנו מאומה מידי יהודים, מדוע נכבד אנחנו בלי מעם סחורת נכרים כשיש לנו סחורת יהודים שאינה נופלת ממנה מאומה? לכן עת היא שישתחררו בכל כתי יהודים ממשפט קדום ויתרנלו להשתמש גם כישאר ימות השנה רק בציקוריא הזאת של

Fast, Witmayer & Safir, Tarnów.

דבר חדש!

קמח של פסח מתפוחי אדמה! יפה לכל מיני אפיה וכישול, גם ליהודי סגולה אשר אינם אוכלים מצה שריון כפסח, כי אין כזה שום חיש הימין היו, אני עמדתי אצל העבודה ושמתיה עד גמרה. — ולידע אם אני כר סמכא ומהומן יפנו אל אחד מהרבנים הגדולים והמפורסמים דק"ק פרעשבורג נייטרא וצעלעם היוו. הקמ' שלום צבי ביסס הלוי. האדרסה שלי: Biss Salomon Sárvár (Ungarn.)

פראקטיש לשבת ולחג הפסח!

דיא וועלט-בעריהסטע שלאָסער-בלעך טשאלענט אפעז זאללען אין קיינע יודישע פאמיליע פעהלען. גא-ראנטירט 20 יאהר אויכהאלטבאר מיט אביסל האַלץ-קאהלען בעהייצט האלטען זיי היטצע 30 שטונדען און אויף יעדען פלאץ אהנע רעהרען אנצוברינגען. בעהייצע פיעלע טוי-זענדער פרוואט דאנקשרייבען זאווין פאן רבנים וגאוני ארץ. פרויוע: 1 אָצען פאן 4 טעפפע פער 3 ליטער 2 פיר חלב 2 פיר בשר, אין סעפארטע אבטיילונגען 11 קר. דעטאָ פער 4 ליטער 13 קר. 1 אָצען פאן 6 טעפפע פער 3 ליטער 4 פיר בשר 2 פיר חלב, 13 קר. דעטאָ פער 20 קר. זענדע גיגען אַנגאבע רעסט פער פאסט נאכנאחטע. צו יעדען אָצען ווירד איין געברויכט אַנווייזונג בייגעפונען. דיא ביללעגען פרויוען זינד נור אנגעגעבען ביז אב 1 אפריל 1911.

Josef Perlberger Krakau, Blech-Ofen Fabrikant Breitgasse 14.

ספרי יעבין.

תולדות ישראל.

- מחיר חלק א' (עד מות שאול) K. 4.80
" חלק ב' (עד מות חזקיה) 4.80
" חלק ג' (עד אלכסנדר מקדון) 5.30
" חלק ד' (עד הורדוס) 4.80
" חלק ה' (עד החרבן) 4.80
" חלק ו' ב' כרכים (התנאים) 8.20
" חלק ז' טראשית ימי האמוראים
עד ימי תכלית רום הרץ התורה
בבבל ודלדוליה בא"י 5.20
תוצאת החטימות והחקיקות, שנתגלו כארצות הקדם, המעידות על קדמות התורה ושאר סה"ק (הוספה לחיג של תולדות ישראל ונסכר גם כפ"ע) 70 הלר.

W. JAWITZ, BERLIN N. 24

חנם

הנני שולח לכל דורש פרוספקט מפורט ע"ד מכתבי הוראתי ללמוד השפה העברית על בריה בזמן קצר וברמים מועטים. מכתב לדוגמא כתר אחד ושליטה הלרים.

S. WALKOWSKI Krakau, Postfach 119.

Wyd.: Naftali Hof S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

Erstes und Grösstes Gramophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.
גענעראלפערטרעטער דער גראמאפאן אקציען-געזעלשאפט מיט סארקע שרייבער ענגעל' גרעסטעס לאגער פאָלנישער, דויטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט סארקע ענגעל'.
20.000 פלאטען ערסטגרעסטער קינסטלער שטעטס אס לאגער
רעפערטורסוילע אונד ווערקשטעטע אס אָרטע. בעסטע אומטוישן בעדינגונגען. פרויקאטאראַגע גראמאס אינד פראנקא.
לעסבערג, טעלעפאן 2033, II קראקוי, טעלעפאן 461

שתו יין וקאניאה מבעי ומרפא.

חברת מסחר פלשתינה בלבוב
בקשו רק הבקוקים האריגינעלים מאת
זהרו מהיפנים ורמאים, אשר כבר פרסמנו את שמם כהעתונים. רשימות נשלח הנב. — בחיות נוכל לשלוח ישר מא"י מן הנמל יפו במקרה השוה.
הכתובת שלנו:

„PALÄSTINA“ HANDELS-GESELLSCHAFT TIEGER COMP. LEMBERG.

לסוחר יין של פסח.

נמול רשות מאת פונינו וידידי ביתנו הנכבדים להודיעם בזה, כי גם ביינה הזאת, כמו בכל השנים נכין להג הפסח הבע"ל
יין מתוק (זיסוויין הנקרא רוסטער) כשר לפסח
מכל המינים עפ"י הקי המדינה ובה שגחה מעולה וכוהירות רבה ככל הומר הינים ע"י משניהנו בעל מכתבי תעודות מאת רבנים גאוני ארץ שליט"א. ויש ביכלתנו לשרת גם בשנה הזאת את פונינו ביינות טובהרים ושמורים עצהו"ט.
לכן נכמש פמונינו, לשמור לנו את אמנתם כמו עד כה, זה ששים וישמונה שנה שנות קיום בית מסחרנו ולכבדנו כפמודתם.
לפנות ישר אלינו או אל בא-כחה לגליציה ובוקובינה.
בהוקרה רבה. א. וואַלף עט קאָמפ.

A. WOLF & Comp. Wr. — NEUSTADT.
האדרסה אל בא-כחנו היא: MOSES STARER, WIEN II., Adamberggasse 1.

קמח לפסח.

כן אודיע רבנים, שהכשרתי הרהים שלי בכפר קאָלענדוואנע כשר לפסח עצהו"ט בהשגחת הרב המאוהב אבדיק קאָרילאָקע יע"א. עפ"י הכשרו על כל הפרטים יוכלו אפילו המהדרין מן המהדרין לסמוך עליו. והקטחים יהיו משופרא דשופרא והקונים כמה יפיקו רצון מהם.
זיידע ווייסבערג. SEIDE WEISBERG, KOŁĘDZIANY.

כשרה וערכווארען פארק A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע מארטען ועלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איז לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגערעכטעט. ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו.
אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

געזע-פעטט.

ראהעס אונד עקאכטעס פערזענדעט כשר טעגליך פרישעם לפסח JUDA ZINS, HUSIAFYN, (Galizien) פרויוע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מכערוואן, ספרעמיטלא ומסטרי זענדע אויף פערלאנגען.

M. Gutwirth, Krakau MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen. AUSSER KARTELL.

פיר געשעפטזוכענדע.

אין אשפיצין איזט אין קאנצעסא-נירמעס קאפערוו, רעסטוראציאן, טראפיק, האמעל זאמט קאמפלעטער איינריכטונג איבערזוגעבען, עס ווירד געזוכט דאפיר איין אנשטענדדער יודישער אבנעהמער. צו ווענדען אן Saul Huterer Oświęcim

אויטאמאטישער מאסענפענגער פיר ראכטען קר. 4 — פיר סיוע קר. 240, פאנגען אהנע בעאויסזוכטיגונג ביז צו 50 שטיק אין איינער נאכט. היכטערלאָספען קיינע וויטערונג אונד שטעללען זיך פאן זעלבסט אויף. שווא-בען פאללע, איינציג אין איהרער ארט, 1000 שוואבען אונד רוססען אין איינער נאכט פאנגענדיג, א קר. 2.40. איינער דיא בעשט-ערפ. פער. פרי. נאכט. דורך

Z. Humann, Wien II, Aloisgasse Nr. 3. פיעל אַנדערקענונגסשרייבען. פאך סינדערזענען זאכאָהסונגען ווירד געווארנט.

שליבוויין של פסח מלאנצקא.

הוא מעשה יהודי חרד בגליציה עצמה (ולא מן הסבירקות בהוצ' לארץ החסודות). הוא ספורס כפעולה כמינו הן בטעמו וריחו והן בהשגחה יחירה בעניני בשרות בעסדו חתת יד הרהיץ בסאנרן הישנה שליטא מהחל עד בלה וכל הכלים החמוסים בחותם הרב הניל. — הסמיר לסווגים ולסוחרים 220 כתר. בער הקטר בעל 75 % פרימא אב סטאציאן אלט סאנדעץ עם חבית. למען תת היבולה גם ליהודים לקנות היבנותי כלים קטנים בני 1/2 4 ליטרו במחיר 12 כהרים אב שטאציאן הניל עם הכלי בניי. SALOMON GROSSBARD Łacko, p. Stary sącz. אפשר לפנות גם אל סוכני בקראקא בין בכמות מרובה ואף בקוואנטום פחות סה"ל. האדרסה: SAMUEL NUSSBAUM Kraków, ul. Bonifratska 5.